

[Redacted]
Beleidsmedewerker

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag
[Redacted] [@minlnv.nl](mailto:[Redacted]@minlnv.nl)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Ruimtelijke strategie voor het landelijk gebied

1 maart 2022

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

- CBS Landbouwgebieden
- Droogtegevoelige landbouwgronden

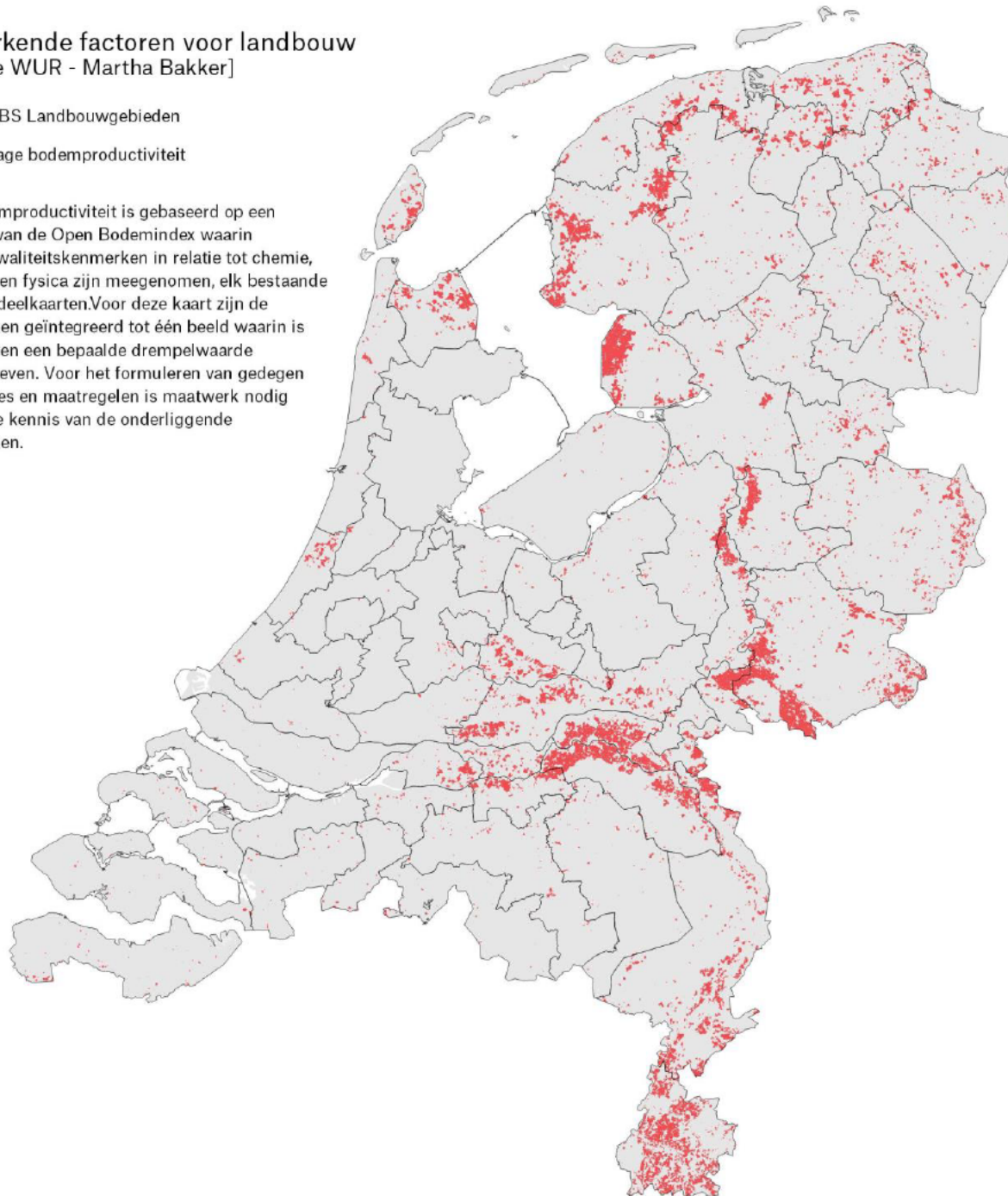
(AS: Zijn dit nu alléén de gebieden die last hebben van droogte of ook de gebieden waar veel winst is te halen met maatregelen als stuwen, meanderen, etc?)

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

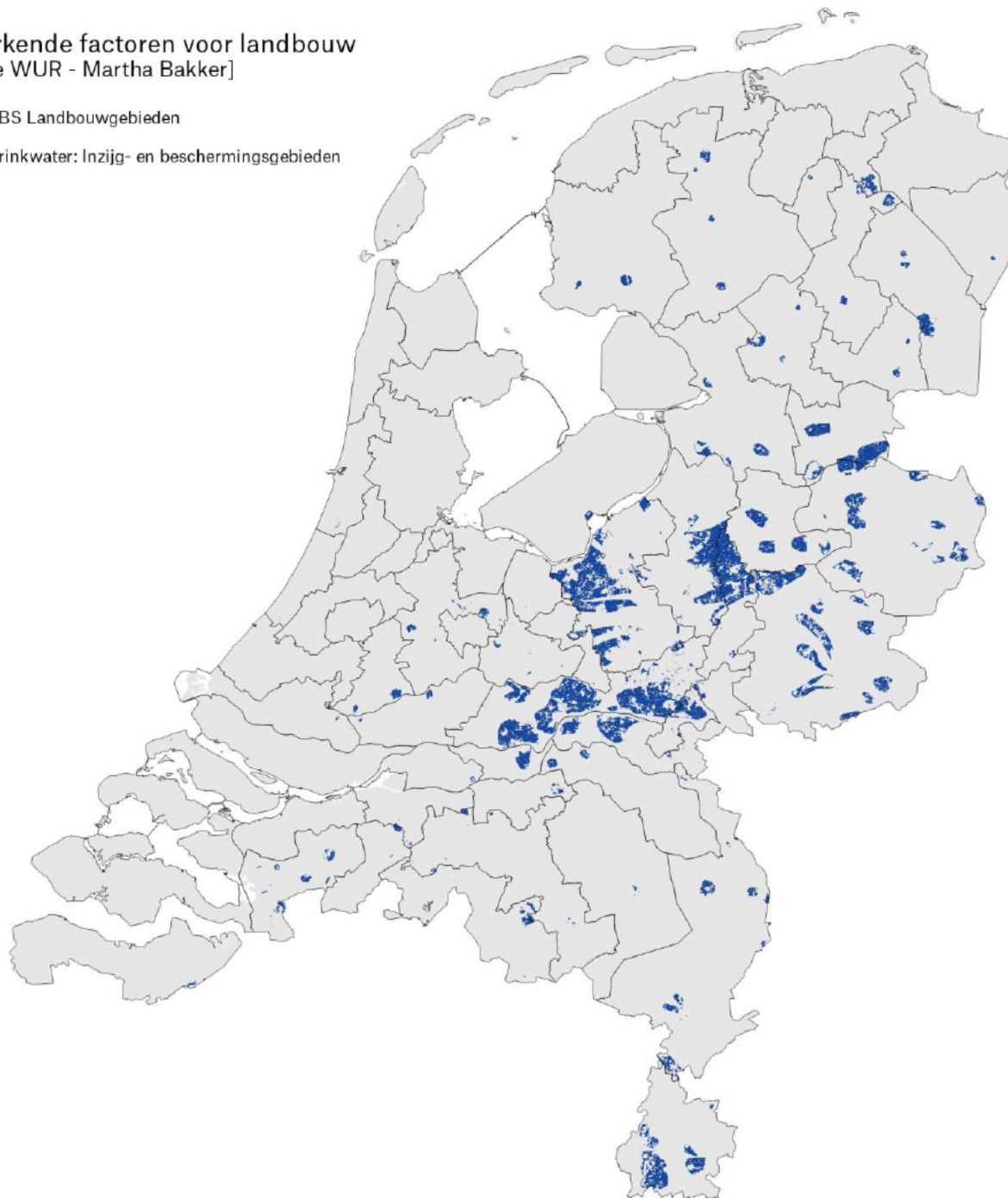
- CBS Landbouwgebieden
- Lage bodemproductiviteit

De bodemproductiviteit is gebaseerd op een analyse van de Open Bodemindex waarin bodemkwaliteitskenmerken in relatie tot chemie, biologie en fysica zijn meegenomen, elk bestaande uit 5-10 deelkaarten. Voor deze kaart zijn de kenmerken geïntegreerd tot één beeld waarin is alles boven een bepaalde drempelwaarde weergegeven. Voor het formuleren van gedegen conclusies en maatregelen is maatwerk nodig vanuit de kennis van de onderliggende kenmerken.

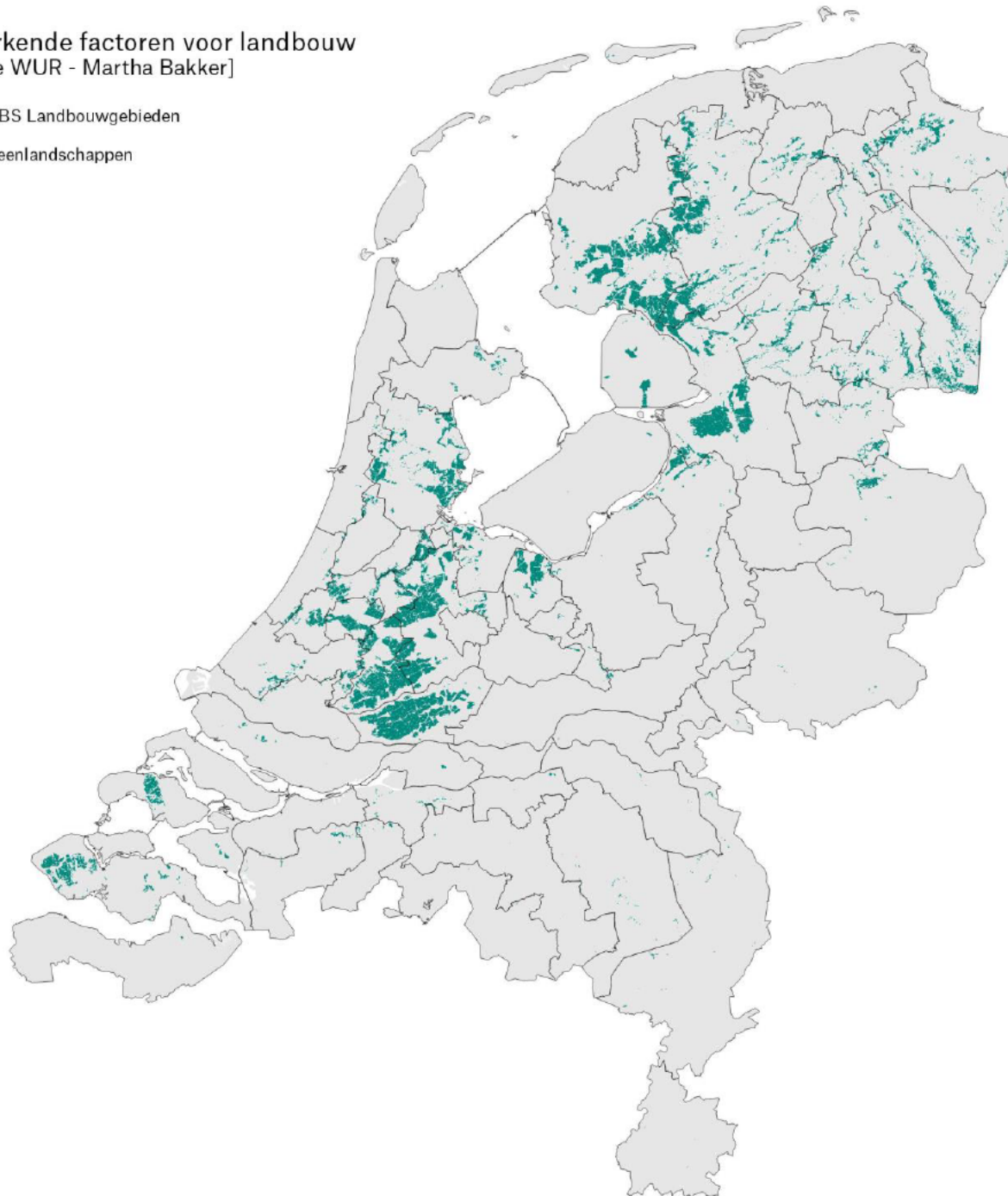
Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

- CBS Landbouwgebieden
- Drinkwater: Inzigt- en beschermingsgebieden

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

- CBS Landbouwgebieden
- Veenlandschappen

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

- CBS Landbouwgebieden
- Gebieden in aanmerking voor natuurherstel
- Natura2000-gebieden

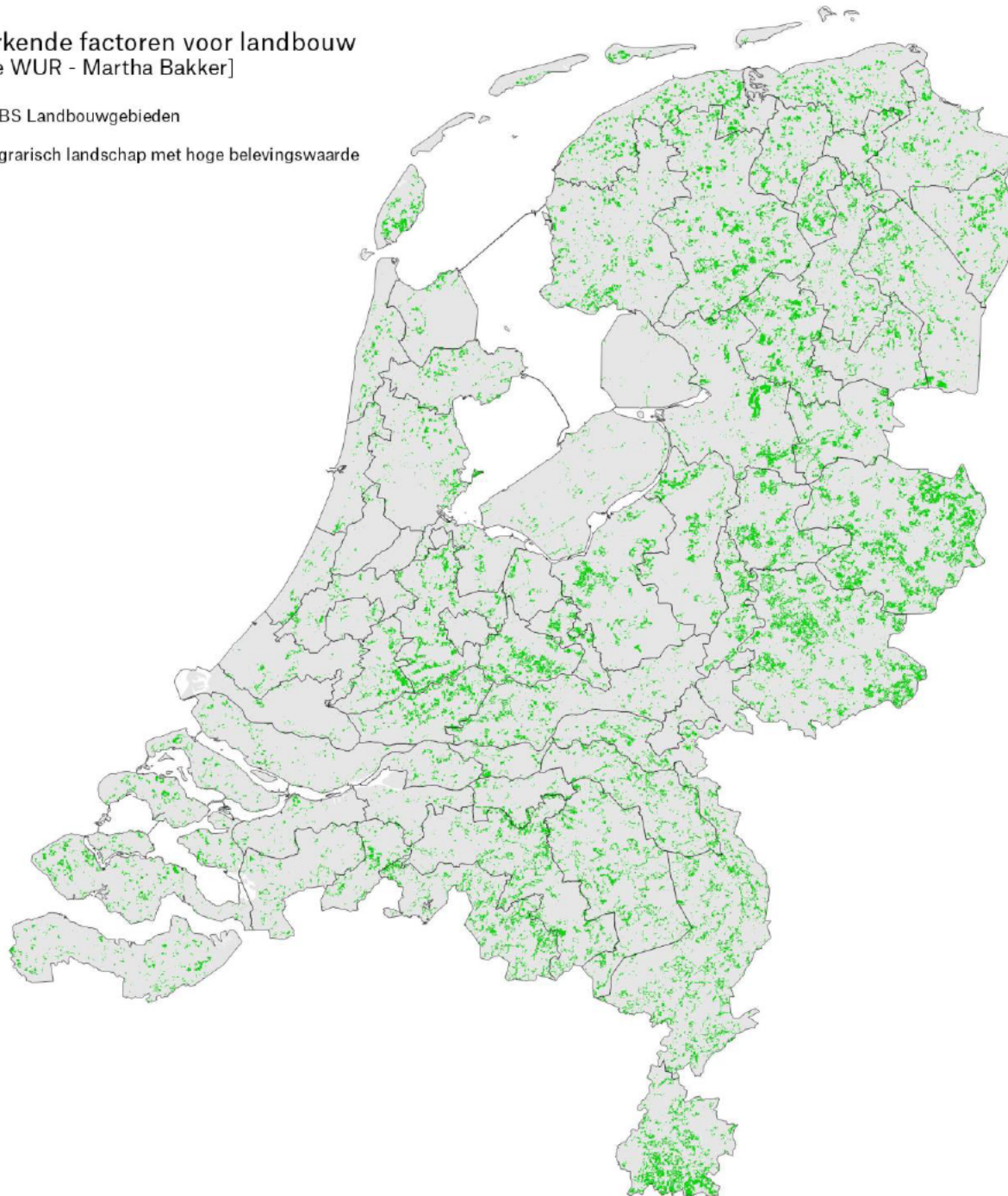
Gebieden die in aanmerking komen voor natuurherstel zijn gebaseerd op:

- 500m buffers rond Natura2000-gebieden (waar nog geen natuurbuffers rondom de gebieden zitten)
- de oude EHS (AS: klopt dit? Planologische EHS is een stuk robuuster)

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

- CBS Landbouwgebieden
- Agrarisch landschap met hoge belevingswaarde

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

 CBS Landbouwgebieden

Beperkende factoren vanuit de ondergrond

 Droogtegevoelig

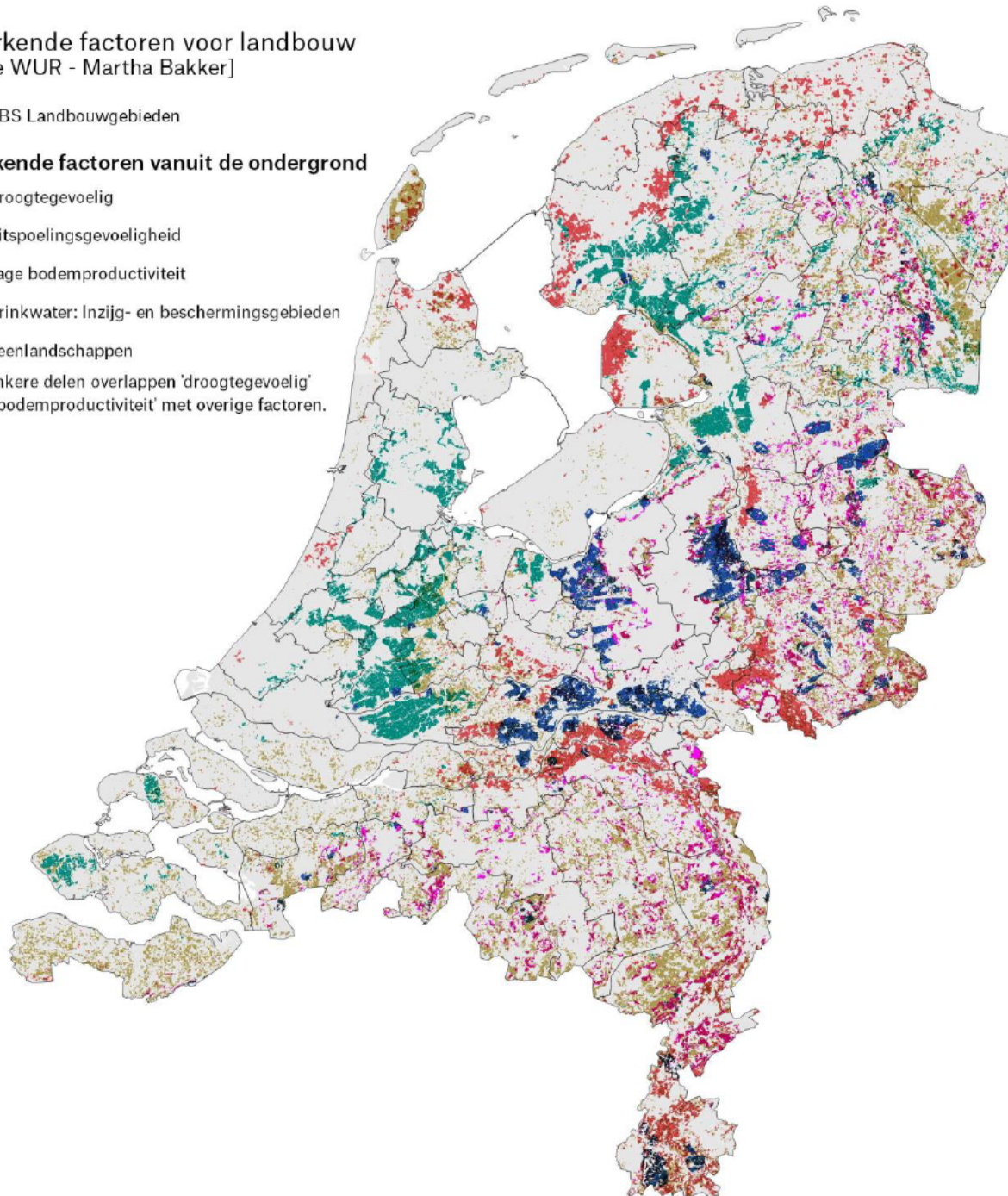
 Uitspoelingsgevoeligheid

 Lage bodemproductiviteit

 Drinkwater: Inzijk- en beschermingsgebieden

 Veenlandschappen

In de donkere delen overlappen 'droogtegevoelig' en 'lage bodemproductiviteit' met overige factoren.

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

☐ CBS Landbouwgebieden

Beperkende factoren vanuit de ondergrond

■ Droogtegevoelig

■ Uitspoelingsgevoeligheid

■ Lage bodemproductiviteit

■ Drinkwater: Inzigg- en beschermingsgebieden

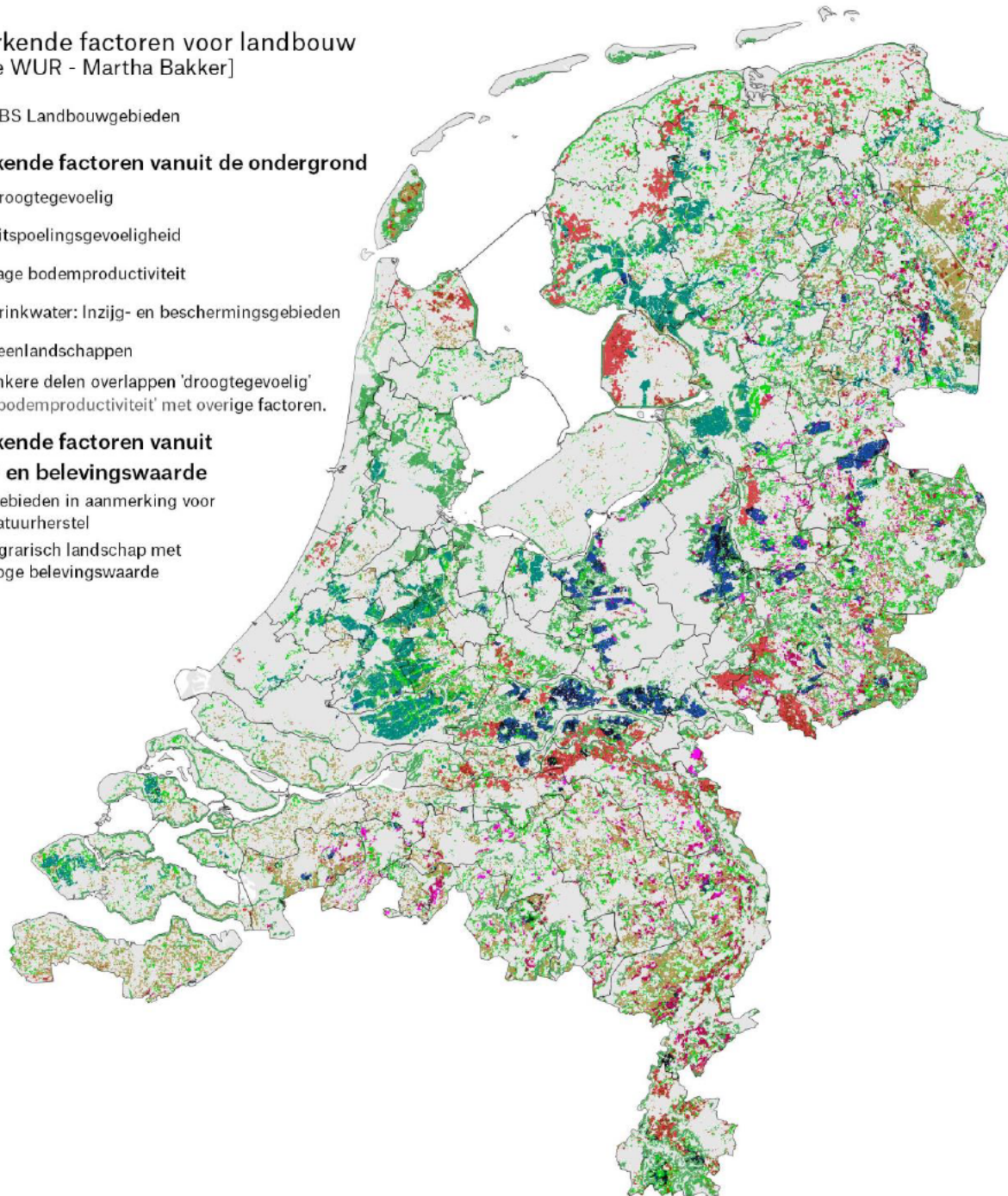
■ Veenlandschappen

In de donkere delen overlappen 'droogtegevoelig' en 'lage bodemproductiviteit' met overige factoren.

Beperkende factoren vanuit natuur en belevingswaarde

■ Gebieden in aanmerking voor natuurherstel

■ Agrarisch landschap met hoge belevingswaarde

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

- CBS Landbouwgebieden
- Landschappen waar één of meerdere beperkingen voor de landbouw opspelen
- Landschappen waar geen beperkingen voor de landbouw opspelen

Beperkingen zoals door:

- Droogtegevoeligheid
- Uitspoelingsgevoeligheid voor nitraat
- Lage bodemproductiviteit
- Inzigg- en beschermingsgebieden voor drinkwater
- Veenlandschappen
- Natuurherstel
- Hoge belevingswaarde

Beperkende factoren voor landbouw [Studie WUR - Martha Bakker]

- CBS Landbouwgebieden
- Landschappen waar één of meerdere beperkingen voor de landbouw opspelen
- Landschappen waar geen beperkingen voor de landbouw opspelen

Beperkingen zoals door:

- Droogtegevoeligheid
- Uitspoelingsgevoeligheid voor nitraat
- Lage bodemproductiviteit
- Inzigg- en beschermingsgebieden voor drinkwater
- Veenlandschappen
- Natuurherstel
- Hoge belevingswaarde

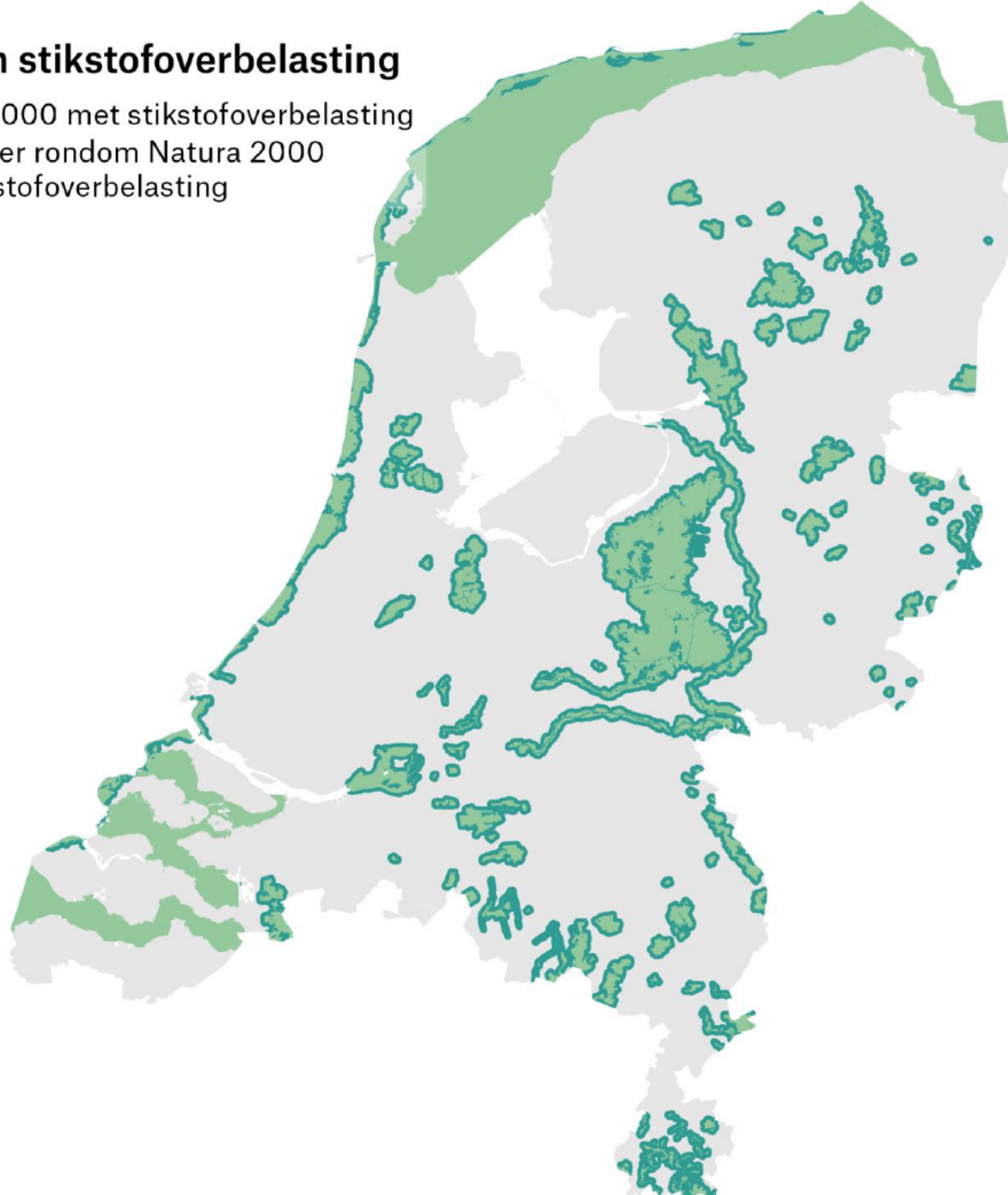
VERSIMPELING

(hot spot/cold spot analyse)

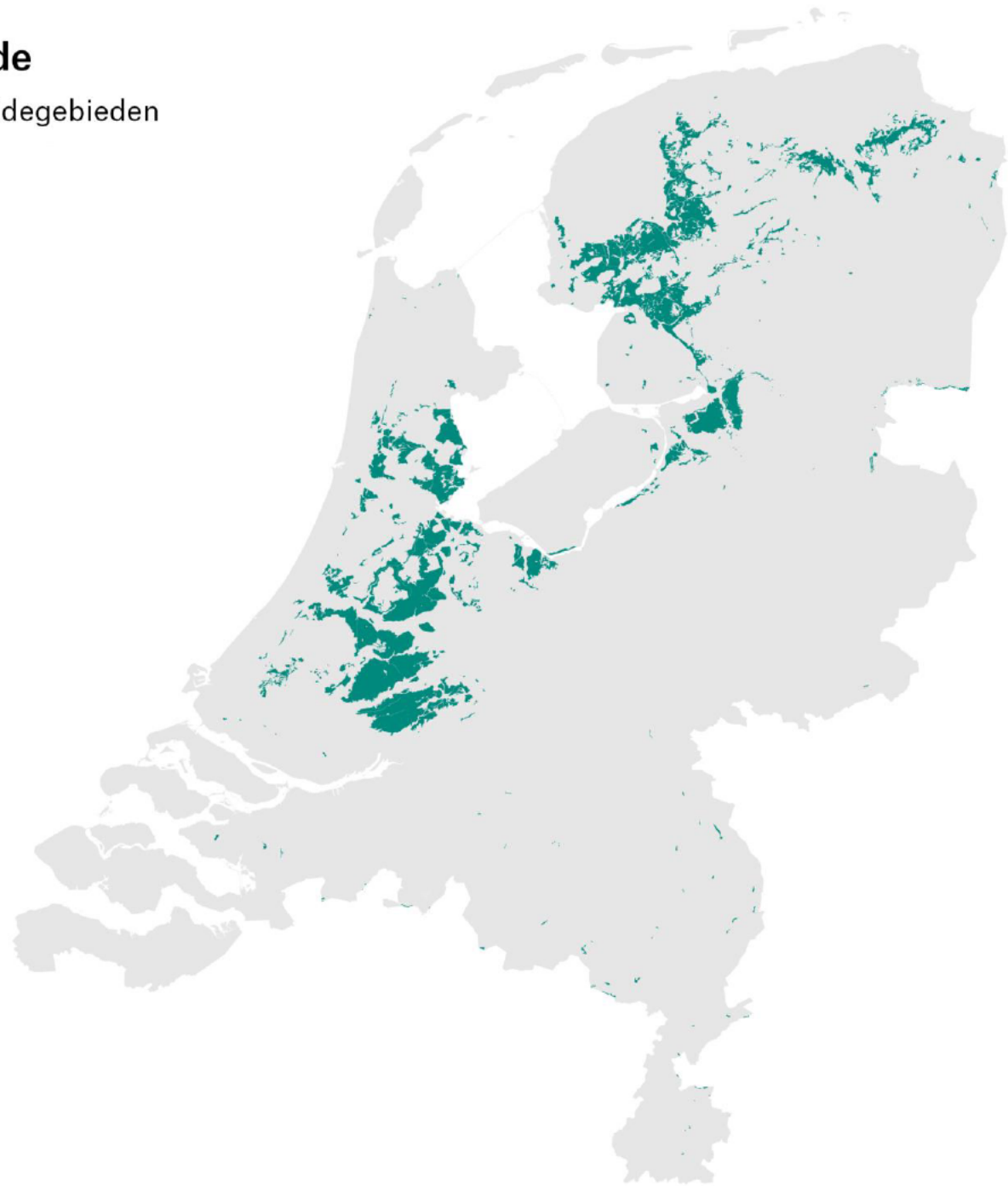
Natuur en stikstofoverbelasting

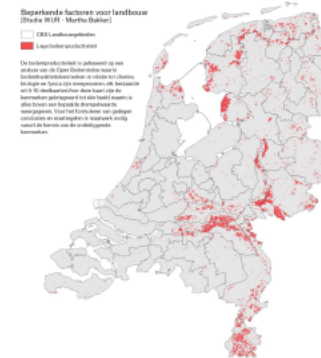
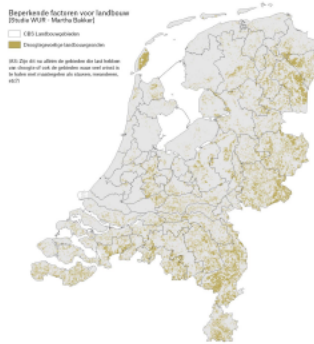
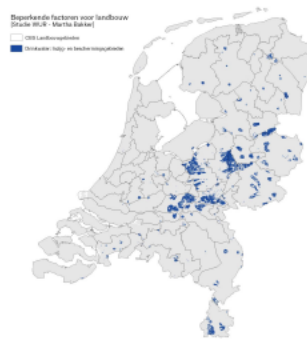
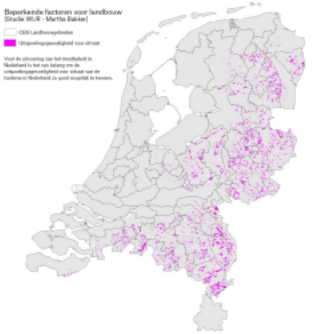
- Natura 2000 met stikstofoverbelasting
- 1km buffer rondom Natura 2000 met stikstofoverbelasting

Veenweide

■ Veenweidegebieden

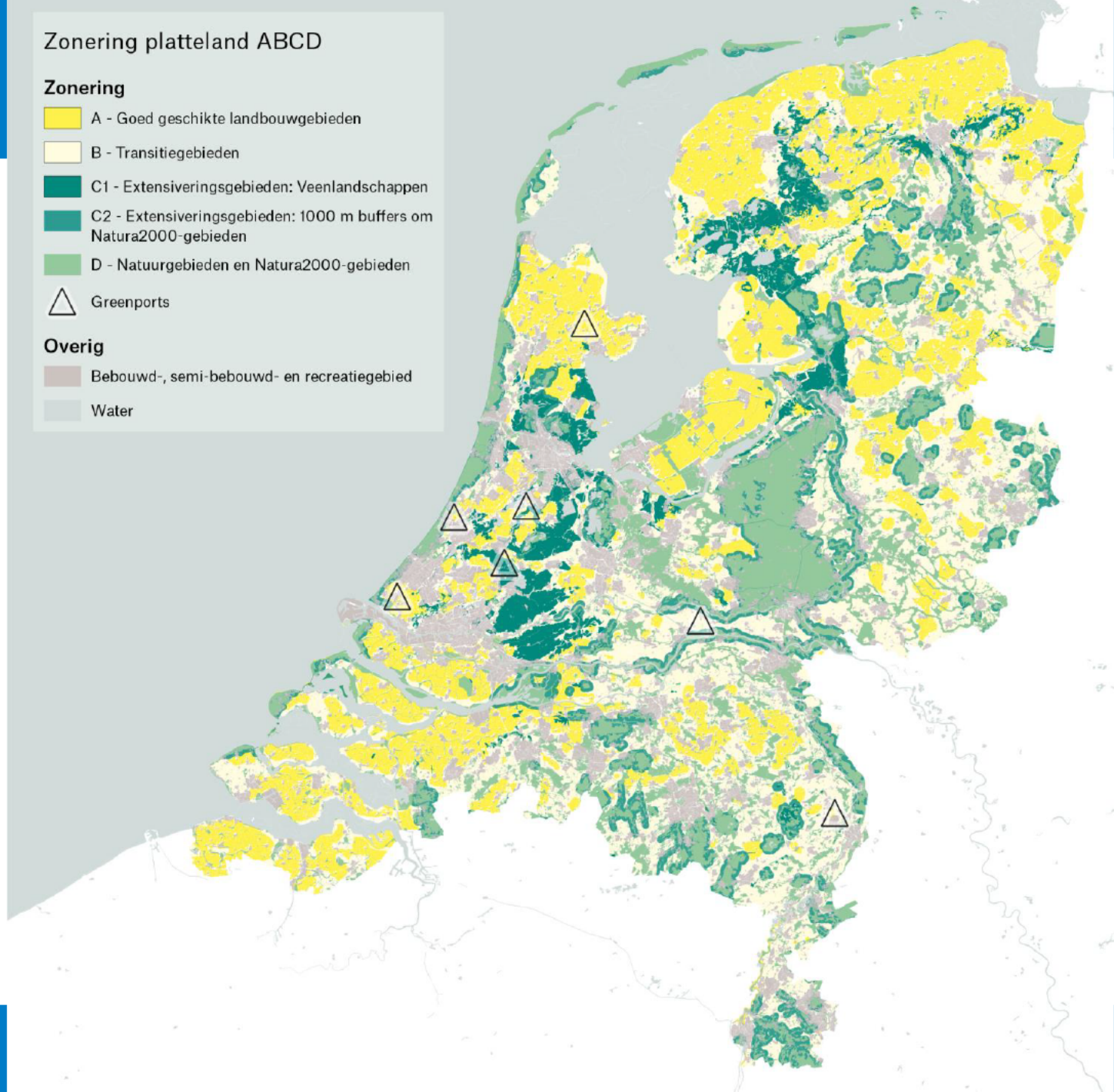
Zonering platteland ABCD

Zonering

- A - Goed geschikte landbouwgebieden
- B - Transitiegebieden
- C1 - Extensiveringsgebieden: Veenlandschappen
- C2 - Extensiveringsgebieden: 1000 m buffers om Natura2000-gebieden
- D - Natuurgebieden en Natura2000-gebieden
- Greenports

Overig

- Bebouwd-, semi-bebouwd- en recreatiegebied
- Water

Zonering platteland ABCD+ Met 1000m buffers

Zonering

- A – Goed geschikte landbouwgebieden
- B – Transitiegebieden
- C1 – Extensiveringsgebieden: Veenlandschappen
- C2 – Extensiveringsgebieden: 1000m buffer om Natura 2000-gebieden
- D – Natuurgebieden en Natura 2000-gebieden
- Waterlichamen Kaderrichtlijn Water *

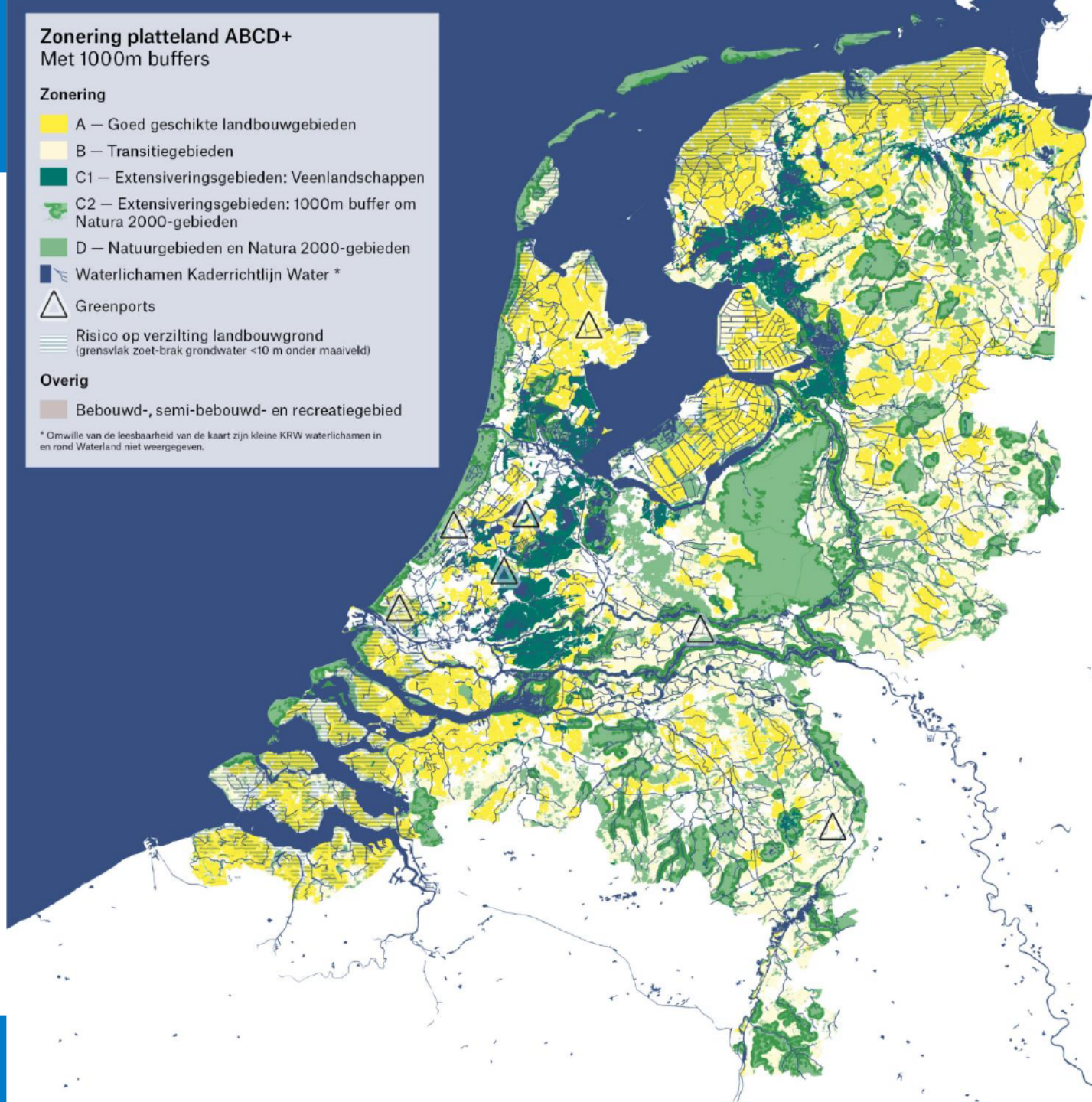
△ Greenports

≡ Risico op verzilting landbouwgrond
(grensvlak zoet-brak grondwater <10 m onder maaiveld)

Overig

■ Bebouwd-, semi-bebouwd- en recreatiegebied

* Omwille van de leesbaarheid van de kaart zijn kleine KRW waterlichamen in en rond Waterland niet weergegeven.

Zonering platteland ABCD+ Met 2000m buffers

Zonering

- A – Goed geschikte landbouwgebieden
- B – Transitiegebieden
- C1 – Extensiveringsgebieden: Veenlandschappen
- C2 – Extensiveringsgebieden: 2000m buffer om Natura 2000-gebieden
- D – Natuurgebieden en Natura 2000-gebieden
- Waterlichamen Kaderrichtlijn Water *

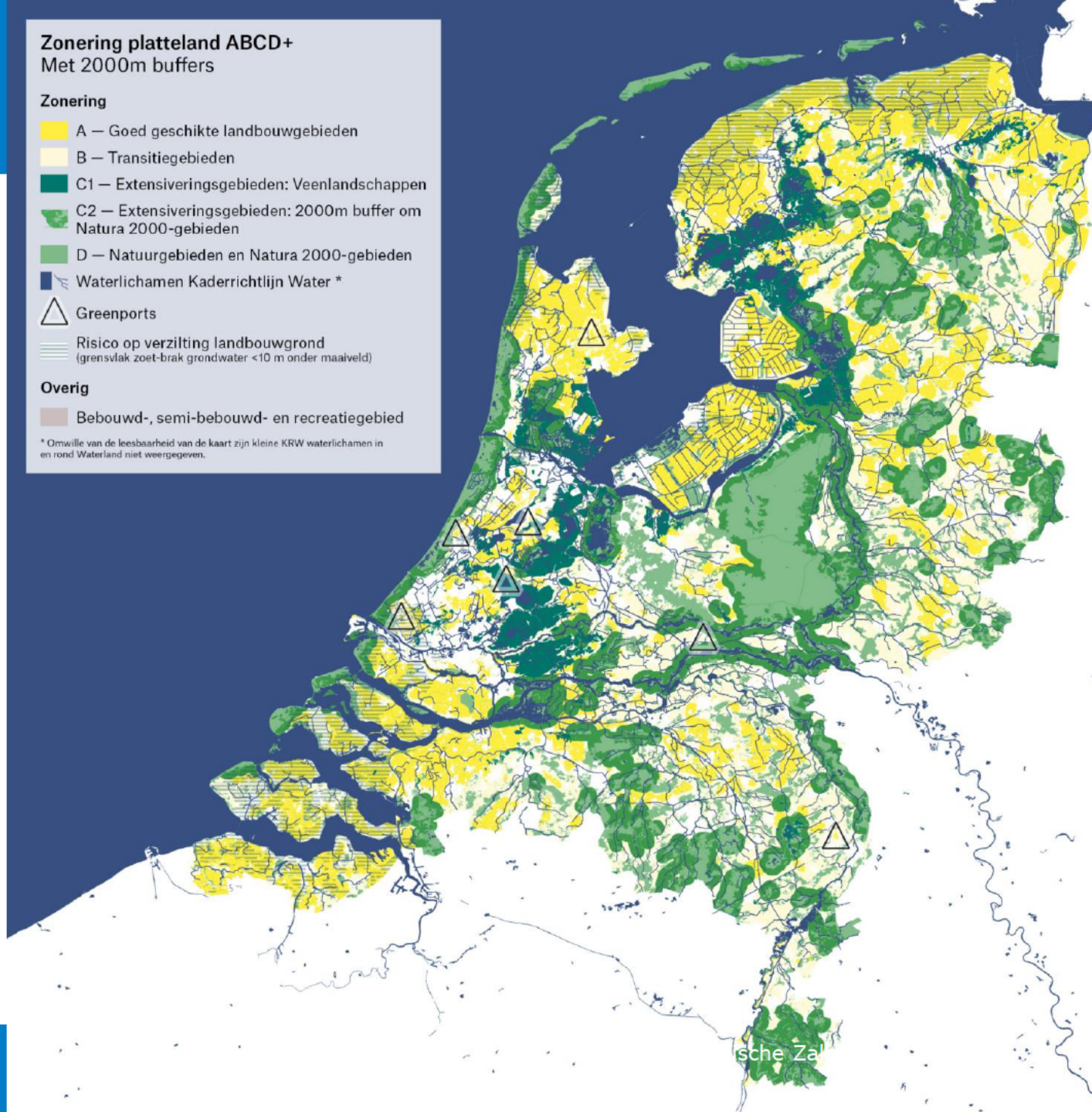
 Greenports

 Risico op verzilting landbouwgrond
(grensvlak zoet-brak grondwater <10 m onder maaiveld)

Overig

 Bebouwd-, semi-bebouwd- en recreatiegebied

* Omwille van de leesbaarheid van de kaart zijn kleine KRW waterlichamen in en rond Waterland niet weergegeven.

Zonering platteland ABCD+ Met 1000m en 2000m buffers

Zonering

- A — Goed geschikte landbouwgebieden
- B — Transitiegebieden
- C1 — Extensiveringsgebieden: Veenlandschappen
- C2 — Extensiveringsgebieden: 1000m en 2000m buffer om Natura 2000-gebieden
- D — Natuurgebieden en Natura 2000-gebieden
- Waterlichamen Kaderrichtlijn Water *

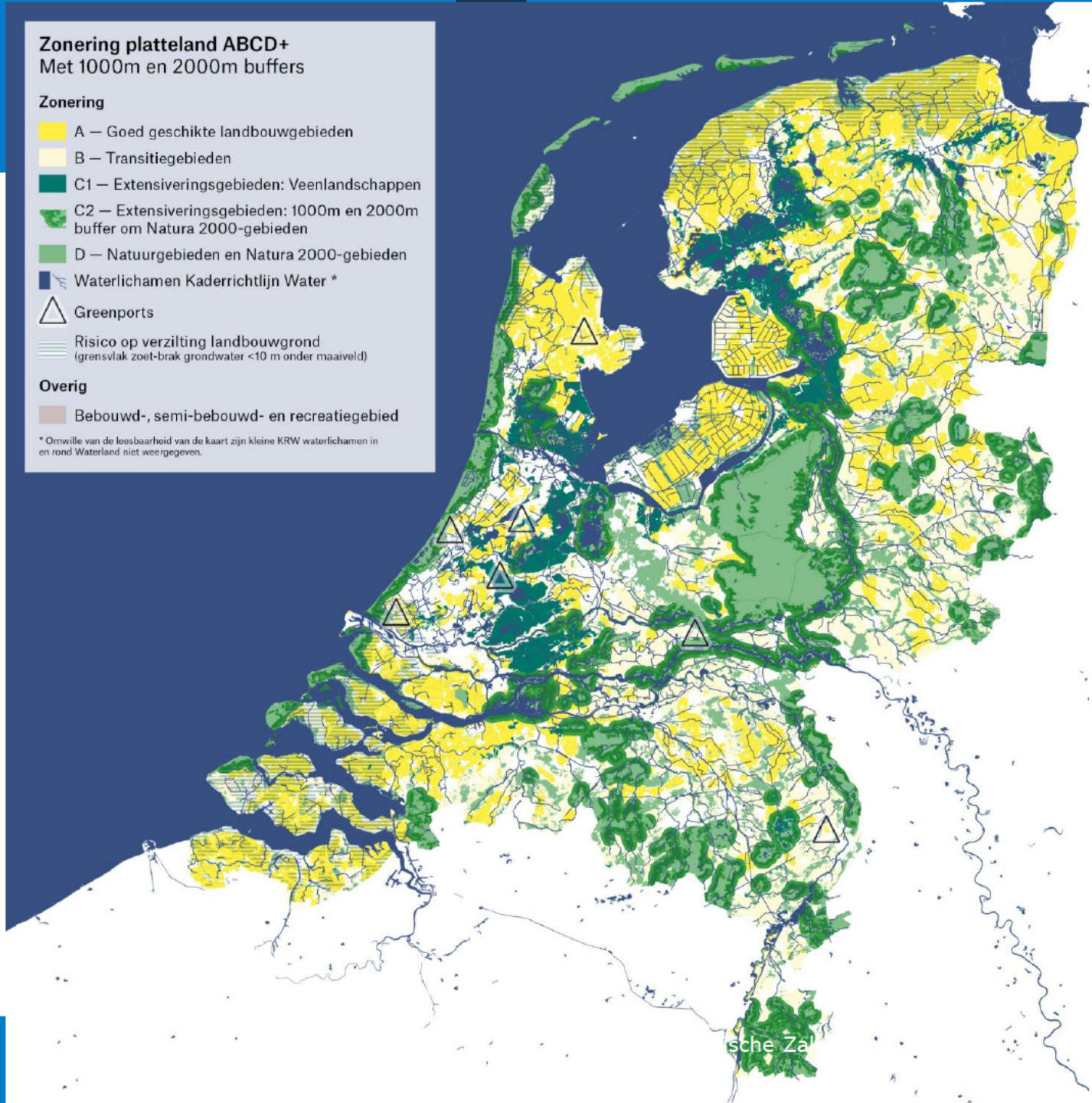
△ Greenports

≡≡≡ Risico op verzilting landbouwgrond
(grensvlak zoet-brak grondwater <10 m onder maaiveld)

Overig

■ Bebouwd-, semi-bebouwd- en recreatiegebied

* Omwille van de leesbaarheid van de kaart zijn kleine KRW waterlichamen in en rond Waterland niet weergegeven.

Zonering platteland ABCD+

Met stikstofopgave volgens
methode Erisman/Strootman

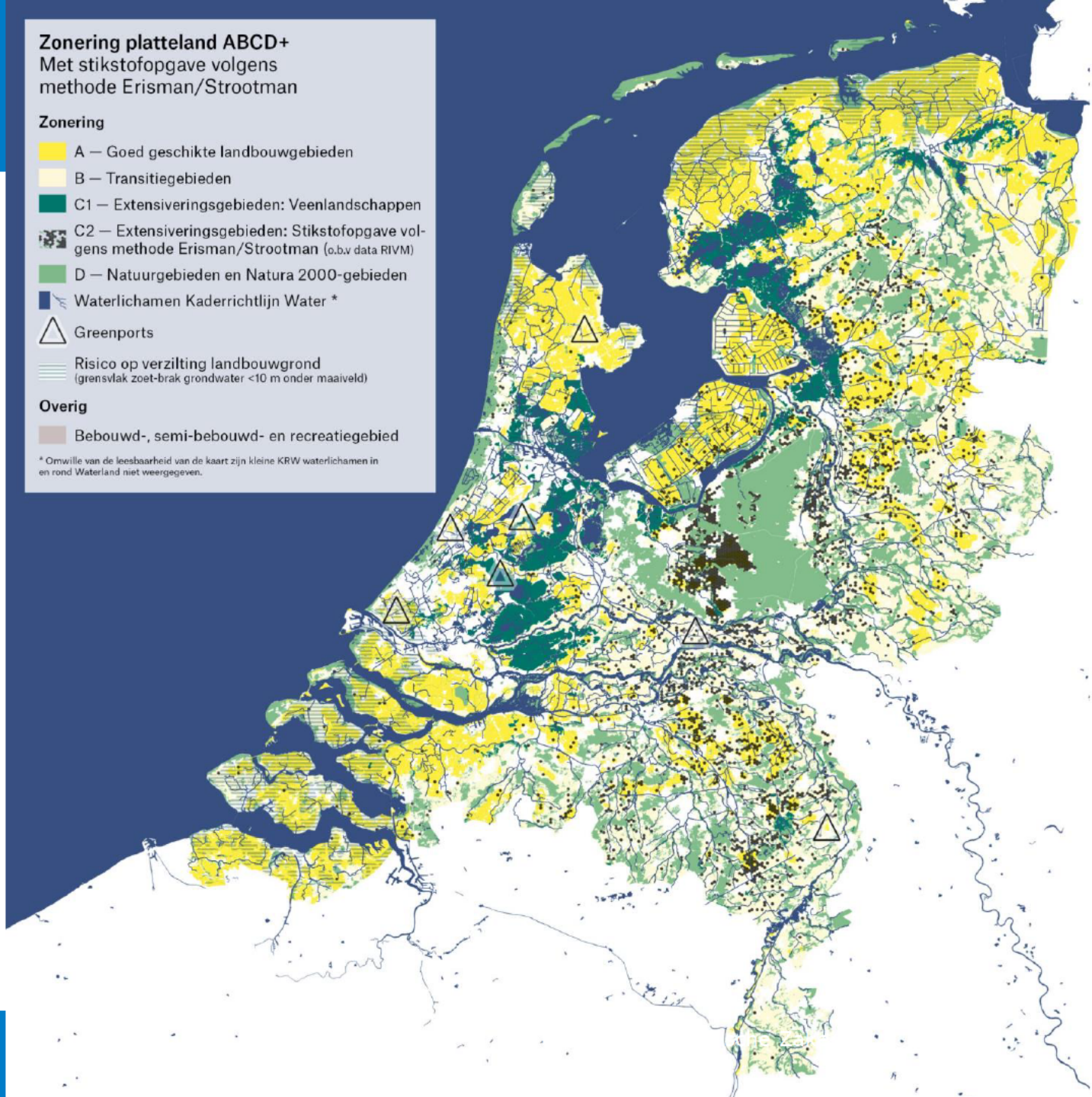
Zonering

- A – Goed geschikte landbouwgebieden
- B – Transitiegebieden
- C1 – Extensiveringsgebieden: Veenlandschappen
- C2 – Extensiveringsgebieden: Stikstofopgave volgens methode Erisman/Strootman (o.b.v data RIVM)
- D – Natuurgebieden en Natura 2000-gebieden
- Waterlichamen Kaderrichtlijn Water *
- Greenports
- Risico op verzilting landbouwgrond (grensvlak zoet-brak grondwater <10 m onder maaiveld)

Overig

- Bebouwd-, semi-bebouwd- en recreatiegebied

* Omwille van de leesbaarheid van de kaart zijn kleine KRW waterlichamen in en rond Waterland niet weergegeven.

Waterlichamen en grondsoort

- Water
- Zand, Moerig op zand en Leem
- Veen, Klei (licht en zwaar) en Zavel (licht en zwaar)

Indeling van gebieden rondom regionale waterlichamen

- Grens van gebied rondom regionale waterlichamen
- Water

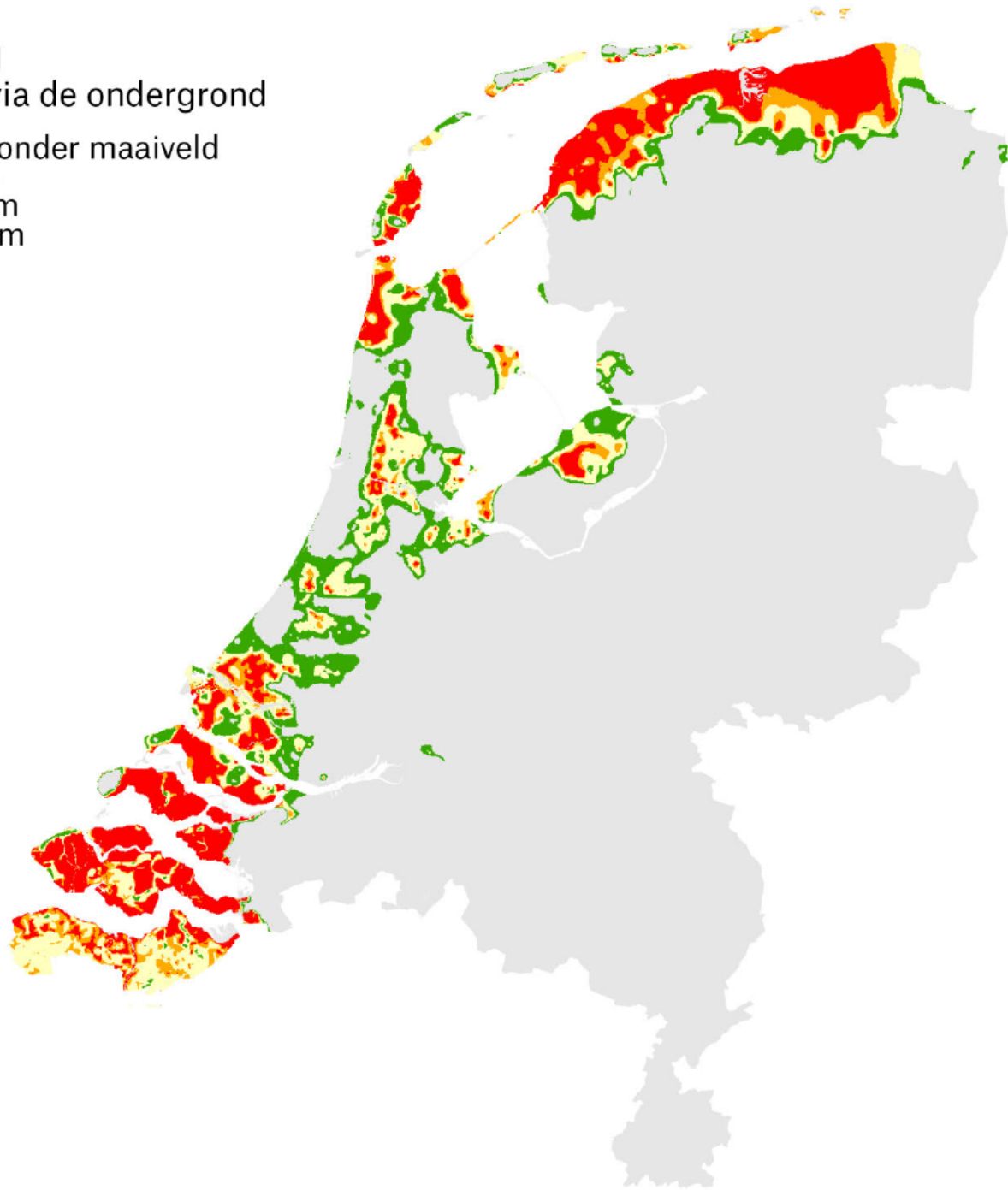
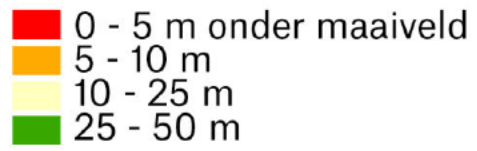
Indeling van gebieden rondom regionale waterlichamen

- Grens van gebied rondom regionale waterlichamen
- Natuurnetwerk Nederland
- Water
- Bebouwd-, semi-bebouwd- en recreatiegebied

Verzilting

Verzilting via de ondergrond

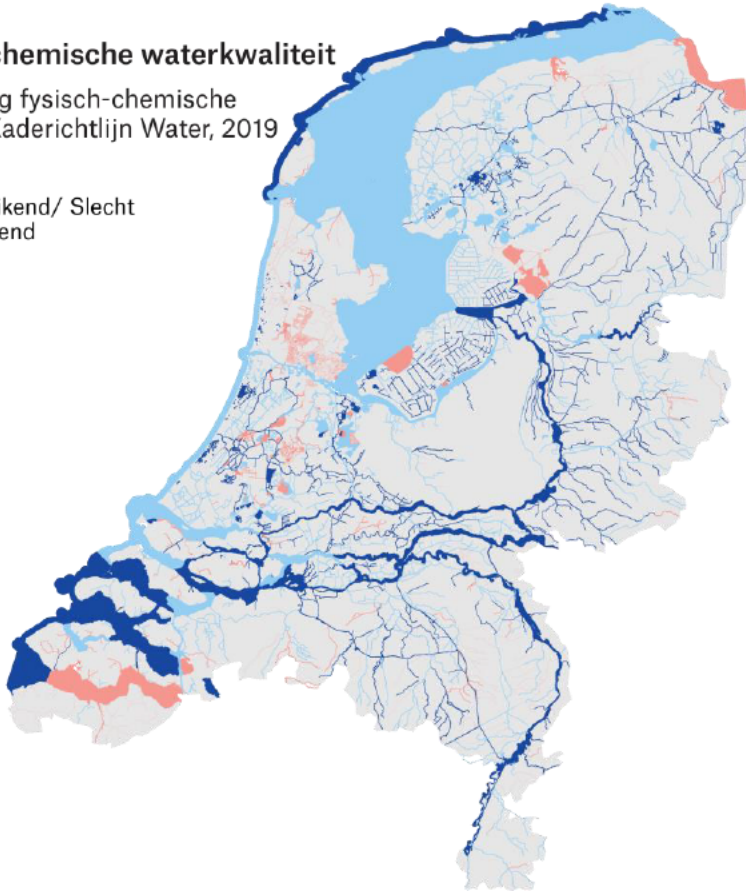

Fysisch-chemische waterkwaliteit

Beoordeling fysisch-chemische kwaliteit, Kaderrichtlijn Water, 2019

- Goed
- Matig
- Ontoereikend/ Slecht
- Niet bekend

Ecologische waterkwaliteit

Beoordeling ecologische kwaliteit, Kaderrichtlijn Water, 2019

- Matig
- Ontoereikend/ Slecht
- Niet bekend

Optimalisatie O_66_75

Optimalisatie O_66_75 op basis van depositiebijdrage.

0% generieke reductie van stikstofemissies

66% reductie van stikstofemissies in 3978 km-vakken

zodat:

KDW-bijdrage landbouw in 75% van de Natura

2000-gebieden naar 0.

Emissieniveaus in kg/km²/jaar

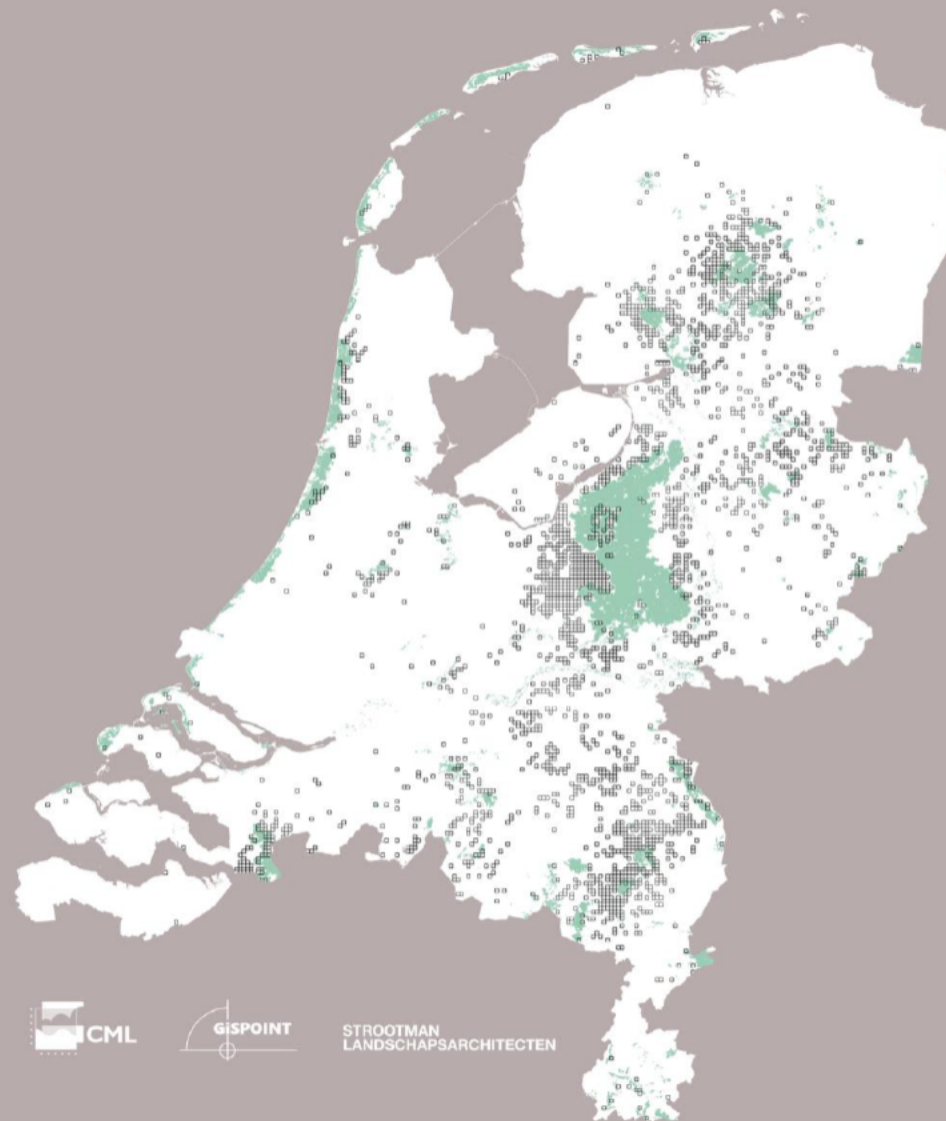
STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

www.ontspannennederland.nl

Km-vakken van optimalisatie 10_66_75

Optimalisatie 10_66_75 op basis van depositiebijdrage.
10% generieke reductie van stikstofemissies
66% reductie van stikstofemissies in 2655 km-vakken
zodat:
KDW-bijdrage landbouw in 75% van de Natura
2000-gebieden naar 0.

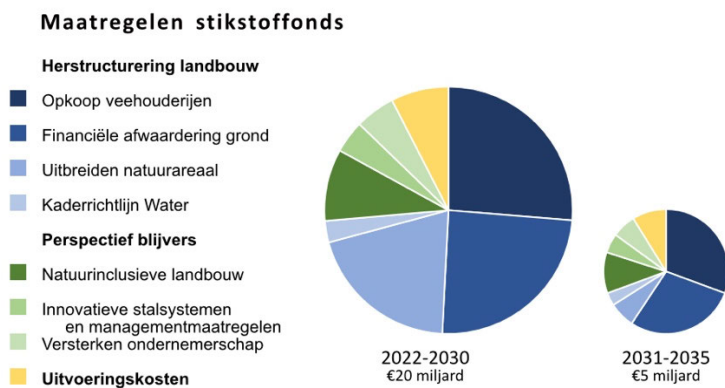
- 2655 km-vakken met 10% + 66% reductie
- Stikstofgevoelig Natura 2000-gebied
- 25km

STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

Hoe het budget voor de opkoop van bedrijven en afwaarderen van grond zo effectief mogelijk in te zetten

Binnen het coalitieakkoord is een budgetverdeling gemaakt voor maatregelen binnen landbouw (zie figuur). In totaal is 25 miljard euro gereserveerd voor het realiseren van stikstof-, water- en klimaatdoelen in het landelijk gebied met perspectief voor de landbouw in de toekomst. Een groot deel van dat bedrag is gealloceerd voor opkoop van bedrijven (7 miljard euro) en afwaardering van grond (6 miljard euro).

Figuur: begroting stikstofmaatregelen coalitieakkoord.

De andere helft van het budget gaat naar maatregelen om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen, uitbreiding van het natuurareaal en financieren van het perspectief voor de blijvers.

Om de vraag hoe de opkoop van bedrijven en het afwaarderen van de grond zo effectief mogelijk in te zetten, moet eerst gekeken worden waar de bedrijven liggen die de grootste bijdrage hebben op de depositie op natuurgebieden. Vervolgens kunnen de kosten die daarmee gemoeid zijn per type bedrijf mee worden gewogen bij de opkoop in die gebieden. De bedrijven zijn geselecteerd door gebruik te maken van de methode ontwikkeld door Erisman en Brouwer (2021) en toegepast in Naar Ontspannen Nederland (Erisman en Strootman, 2021). De methode gebruikt het resultaat van de standaard RIVM-depositiemodellen. Dit betreft de relatie tussen de uitstoot per locatie vanuit stallen en vanaf het veld en de daaruit volgende depositie op de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van gedetailleerde informatie over de bedrijfslokalities evenals de emissies bij mestaanwending. Verder zijn wij uitgegaan van het Remkes scenario, ofwel alle overige Nederlandse bronnen worden met 50% gereduceerd ten opzichte van 2019. Het doelrealisatiejaar is 2030 en de resterende opgave om tot 74% oppervlakte van Natura 2000-gebieden onder KDW te brengen wordt door optimalisatie via bovengenoemde methode gerealiseerd (zie ook beschrijving in de bijlage). Wij richten ons hier primair op de doelen voor stikstof en natuur vanwege de ruimtelijk optimalisatie. We zullen kwalitatief iets zeggen over de andere twee doelen: klimaatakkoord en Kader Richtlijn Water (KRW).

De bijdrage van bedrijven aan de gemiddelde depositie op de Natura 2000-gebieden wordt in de volgende kaarten geïllustreerd waar iedere kaart een set van bedrijven vertegenwoordigt die 20% van de landbouwdepositie op alle Natura 2000-gebieden veroorzaakt.

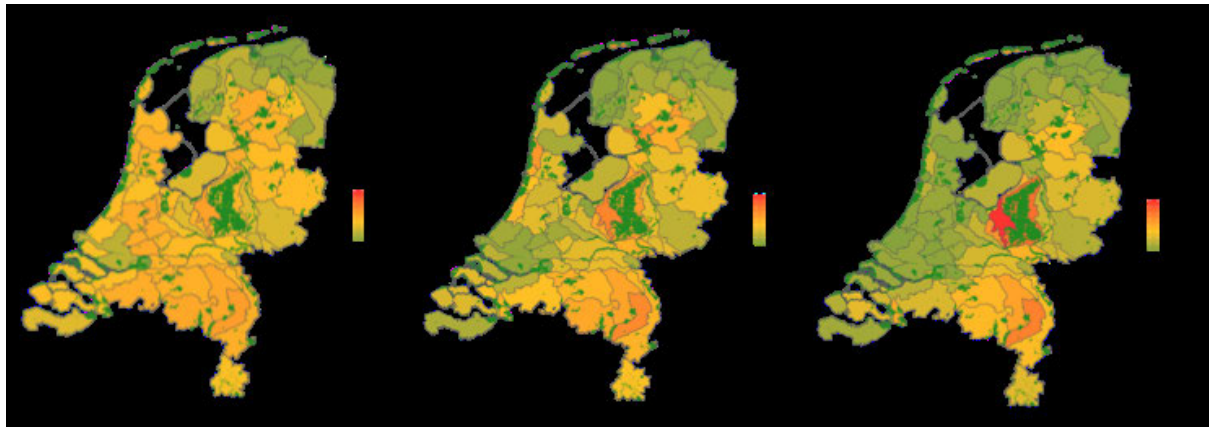

Figuur. Landbouw depositiebijdrage opgesplitst in 5x20% van de landboudepositie op alle Natura 2000-gebieden (uit Erisman en Strootman, 2021).

Voor de hier gehanteerde methode, en zoals eerder beschreven in Erisman en Strootman (2021), is het bepalend van hoeveel stikstofreductie je per bedrijf uitgaat. 100% reductie wil zeggen volledige opkoop, maar 66% wil zeggen dat het bedrijf 66% emissie moet reduceren. De berekeningen zijn per bedrijf uitgevoerd, echter is de presentatie per gebied. We hebben daarbij gezocht naar een gebiedsindeling die overeenkomt met een vergelijkbare opgave in termen van benodigde emissiereductie en die bepaalde landschappen vertegenwoordigt. De landschapsindeling van 78 cultuurlandschappen uit de RCE kwaliteitsgidsgebieden komt hiermee het beste overeen. Verder veronderstellen wij dat bij de opkoop ook de broeikasgasemissies voldoende verminderen om het doel te halen. Voor de KRW opgave is dat gedeeltelijk zo omdat er gebieden zijn waar extra maatregelen nodig zijn om de oppervlaktewater doelstelling te halen. Een eerste voorzichtige vergelijking levert het beeld dat voor grondwater extra maatregelen op de lössgronden in Limburg nodig zijn en dat in bepaalde beekdalen de opkoop niet voldoende is. Voor bovenstaande veronderstellingen ten aanzien van de klimaat- en KRW-doelen is nadere studie nodig.

Scenario's voor opkoop

De volgende figuren leveren als illustratie de percentuele emissiereductie van de landbouw per gebied door opkoop bij verschillende emissiereductiepercentages per bedrijf. De tabel onder de figuur geeft de resultaten weer. De berekende totale emissiereducties komen overeen met de eerdere studies. De gemiddelde reducties landbouwemissie per gebied zijn nodig om de 74% oppervlakte doelstelling te halen. Die doelstelling gaat er van uit dat in 2030 74% van het areaal met stikstofgevoelige Natura 2000-natuur een depositie heeft die lager is dan de kritische depositiewaarde (KDW). Op het moment dat de hier beschreven methode het doel van 74% bereikt heeft, stopt het model met rekenen. Het model probeert daarbij voor het totale oppervlakte Natura 2000-gebieden zo effectief mogelijk het doel te halen, waarbij er verder geen rekening gehouden is de met kwetsbaarheid of de ligging van de gebieden. De gebieden met de hoogste overschrijding en / of met de meest kwetsbare natuur zitten hoogstwaarschijnlijk in het 26% resterende oppervlak.

Figuur. Benodigde emissiereductie per gebied waarbij 74% van de oppervlakte Natura 2000-gebieden onder KDW komt en waarbij de maximale emissiereductie op respectievelijk 50, 66 en 100% is gezet. In de tabel staat het aantal dieren per categorie en de daarbij behorende aantal bedrijven dat verminderd wordt bij de scenario's.

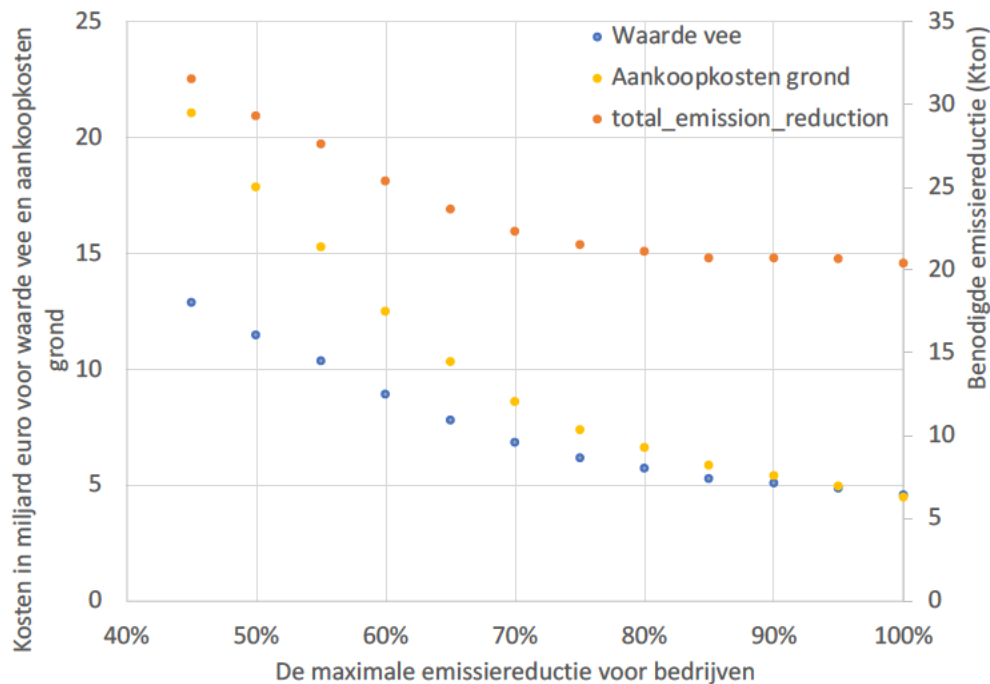
Reductie	Het aantal op te kopen bedrijven	De te reduceren dierenaantallen x1000				De te reduceren emissie	Kostenschatting (Miljard euro)	
		melkvee	pluimvee	varkens	Vlees kalveren		emissie (kton)	waarde vee
Reductie percentage	bedrijven							
Uitgangssituatie								
50%	18000	520	43.800	3.600	480	29	11,5	17,9
65%	10600	290	48.700	3.600	600	24	7,8	10,3
100%	5300	95	49.900	3.000	820	20	4,6	4,5

Kostenschatting indien opkoop als instrument wordt gebruikt

De enige maatregel die hier is gekozen is de opkoop van dieren en afwaardering van grond. Provincies hebben ook andere maatregelen waarmee ze de emissies kunnen reduceren. Maar om een idee van de orde-grootte van de kosten van de scenario's te krijgen tonen we de kosten als provincies de doelen halen met 1 instrument, namelijk gerichte uitkoop. Wel is de Remkes reductie van 50% aangehouden voor alle andere sectoren. Aangezien de kosten per dier bekend zijn kan geselecteerd worden op de laagste kosten.

De grootste reductie (halvering) zit in de pluimveesector aangezien dat de goedkoopste opkoop is. Aangezien de grond duur is wordt in deze methode eerst de (goedkopere) intensieve veehouderij verminderd. De tabel laat zien dat de emissiereductie die benodigd is onder de 50% van de huidige emissie uit de landbouw blijft (zijnde 48 kton) en dat de reductie bij 100% het laagst is (20 kton). Voor deze optie zijn ook de kosten het laagst, namelijk 9 miljard (evenveel kosten voor dieren als waarde van grond). Hierbij moet wel duidelijk gezegd worden dat dit betekent dat in grote delen van de Gelderse vallei de landbouw volledig wordt uitgekocht. De opties 65% en 50% zouden respectievelijk 18 en 29 miljard euro kosten met een steeds groter aandeel grondkosten. Voor deze opties zou het beschikbare budget onvoldoende zijn.

Uitgaande van een budget van 13 miljard euro is de optie 75% maximale reductie het meest optimale, zoals te zien is in onderstaande figuur. Boven de 75% neemt de emissie niet sterk meer af.

Figuur. Emissiereductie en kosten per maximale emissiereductie.

Welke lessen kunnen hieruit getrokken worden?

Wij hebben enkele belangrijke lessen uit deze studie gedestilleerd:

- Hoe gericht de opkoop des te lager de kosten en de te realiseren emissiereductie.
- De benodigde reductie in het aantal dieren is erg hoog. Meer dan 10% van de bedrijven zullen moeten worden opgekocht, gezien de laagste kosten zullen dit naar verwachting voornamelijk pluimveehouderijbedrijven zijn. Het zou een halvering van de omvang van de pluimveehouderij betekenen en een kwart van de varkenshouderijen. Melkvee reduceert met bijna 200.000 koeien. Dat is relatief beperkt vanwege de hoge grondkosten.
- Met 13 miljard euro is via opkoop het stikstofdoel te realiseren in 2030.
- Wil je perspectief houden voor landbouw in bepaalde intensieve gebieden dan moet je daar de uitkoop beperken. Dit levert echter wel meer opkoop in aanpalende gebieden.
- Bij het optimale scenario (max 75% emissiereductie) verdwijnen bij het nemen van alleen opkoopmaatregelen meer dan 8000 bedrijven, wordt 21,5 kton emissie gereduceerd tegen 6,2 miljard euro opkoop vee en 7,4 miljard euro grondafwaardering.
- Het gekozen doel is realisatie van de omgevingswaarde uit de Wet Stikstofreductie en Natuurherstel (74% bescherming in 2030). Het uiteindelijke doel is de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Hiervoor zou de depositie verder verlaagd moeten worden, vooral op de kwetsbare gebieden. Dit zal de inspanning nog groter maken.

De hier toegepaste methode levert snel en eenvoudig inzicht in waar kosteneffectief maatregelen genomen kunnen worden. De gekozen gebiedsindeling lijkt in de verdeling van de opgave goed te representeren. Binnen de gebieden zal de totale emissiereductie vertaald moeten worden naar de bedrijven. Daarbij zal de vergunning aangepast moeten worden zodat de reducties niet vrijblijvend zijn. In het gebied is er vrijheid om via verschillende maatregelen het emissieplafond te halen. Er is hierbij ook nog een keuze te maken tussen de verschillende diersectoren. Zo zou je bijvoorbeeld de

opkoop van bedrijven in bepaalde diersectoren kunnen beperken, maar dan verschuift de uitkoop naar andere sectoren. Dit zou interessant kunnen zijn omdat in andere diersectoren, bijvoorbeeld de melkveehouderij, meerdere mogelijkheden zijn om de emissies te verlagen zonder dat de bedrijven geheel verdwijnen. Je kan ook bepaalde gebieden ontzien waardoor de opgave naar andere gebieden verschuift.

Belangrijk is te melden dat hier alleen gekeken is naar opkoopmaatregelen en niet naar innovaties of extensiveren. Vaak zijn deze maatregelen veel goedkoper dan opkoop en daarmee zijn de benodigde emissiereducties ook te halen. Hierbij moet wel de integraliteit voor ogen gehouden worden (halen van alle doelen). Er zou daarom het beste eerst geïnventariseerd kunnen worden wat de mogelijkheden hiervoor zijn voor dat de uitkoopberekening plaatsheeft. De hier gebruikte emissiereducties gelden namelijk ook voor dat soort maatregelen en zijn gebiedskaders. De gekozen gebiedsindeling maakt dat je binnen deze gebieden kan bezien hoe je met een combinatie van managementmaatregelen, technologie en opkoop tot reducties kunt komen. De hier berekende kosten kunnen als maximum aangehouden worden.

Wij bevelen sterk aan om op korte termijn te onderzoeken waar zo efficiënt mogelijk emissies gereduceerd kunnen worden om zo kosteneffectief tot de doelstelling te kunnen komen. Wij denken dat de methode die hier is toegepast hierbij kan helpen en het vraagt inzet van kennis rond maatregelen, kosten en inzichten in gebieden.

Een alternatief is dat de emissiereducties per gebied als opgave gelegd worden bij de gebieden en provincies en dat de geldelijke verdeling die met deze methode gemaakt kan worden aangehouden wordt als beschikbare budget om tot reducties te komen en als stok achter de deur gehouden wordt.

Toelichting kaart stikstof analyse

Inleiding

De aanpak van de stikstofcrisis vergt veel hervormingen, waaronder in de landbouw. Het huidige regeerakkoord bevat het doel om in 2030 de stikstofdepositie op 74% van de Natura2000-gebieden naar een onschadelijk niveau te hebben gebracht, oftewel, onder de Kritische Depositiewaarde (KDW) van elk gebied. In 2050 moet dit 100% van de Natura2000-gebieden zijn.

Het regeerakkoord benoemt meerdere maatregelen om de stikstofuitstoot van de landbouw terug te dringen, zoals extensivering, technische ingrepen, en uitkoop. Echter is er nog weinig zicht op welke bedrijven van welke maatregel gebruik zullen maken. Dit terwijl juist de locatie van een bedrijf een rol speelt in de mate waarin diens stikstofuitstoot daadwerkelijk schadelijk is voor natuur: veehouderijen nabij een stikstofgevoelig Natura2000-gebied dragen relatief meer bij aan de overschrijding van KDWs dan veehouderijen die verder weg van zulke gebieden liggen. Met het streven om juist deze ruimtelijke dimensie mee te nemen in de doorrekeningen van stikstofstrategieën is er vanuit FIN, in samenwerking met LNV, onderzoek gedaan naar de potentie van maatregelen op bedrijfsniveau.

Omschrijving datasets

De onderliggende analyse berust op twee datasets. De eerste dataset bevat de stikstofdepositieberekeningen van het RIVM, afkomstig uit het AERIUS model. Deze berekeningen modelleren de herkomst van stikstofdepositie op specifieke hectares grond, waaronder dus de herkomst van stikstof die neerslaat op kwetsbare Natura2000-gebieden. De tweede dataset bevat de uitkoopkosten per type vee zoals berekend door het RIVM, gecombineerd met het aantal dieren per soort per bedrijf. Ook bevat deze dataset de hoeveelheid grond van elke veehouderij. Door de datasets te combineren is het mogelijk een grove rangschikking te maken van stikstofdepositiereductie per euro besteed aan uitkoop of extensivering. Let wel dat het model microdata gebruikt, die in verband met de AVG voor presentatiedoeleinden op een voldoende hoog niveau geaggregeerd is.

Het model gebruikt nu de volgende data uit de bovenstaande datasets:

- Melkvee, pluimvee (vleeskuikens/leghennen/kalkoenen), varkens (zeugen/vleesvarkens) en vleeskalveren;
- Depositie van stal en mestopslag per bedrijfslocatie;
- Depositie veldemissies per bedrijfslocatie;
- CO₂-eq. emissies per dier:
  - Melkvee: stal en opslag, fermentatie, beweiden
  - Varkens: stal en opslag, mestverwerking
  - Pluimvee: stal en opslag, mestverwerking;
- Kosten uitkoop vee en stallen;
- Kosten uitkoop grond;
- Totale depositie op alle hexagonen, uitgesplitst naar binnenlandse sectoren en buitenland;
- KDW-waarde per hexagoon.

Aannames model

Het model doet de volgende aannames:

- De CO₂-eq. uitstoot wordt berekend door het aantal dieren (werkelijke waarde) te vermenigvuldigen met de gemiddelde CO₂-emissiewaarden per dier.

- De kosten uitkoop zijn zoals in de LBV o.b.v. van de KWIN 2020-21 berekend, met volgende twee uitzonderingen: er wordt geen subsidiepercentage van 65% gehanteerd en 100% prijs voor dierrechten, maar voor zowel kosten van dier en stal wordt met 130% van de waarde gerekend. Dit is geen subsidiepercentage, maar een aanname dat de prijs ongeveer de marktwaarde plus 30% opslag is.
- Bij grondopkoop wordt aangenomen dat grond 60 duizend euro per hectare kost, waarna de grond volledig in bezit van het Rijk is. Let wel dat na doorverkoop zowel de netto kosten als de netto stikstofreductie anders kunnen uitvallen, aangezien grond afgewaardeerd moet worden en daarom de waarde en het gebruik veranderen. Indien grond in natuur verandert blijft de stikstofuitstoot nihil, maar krijgt het Rijk er geen geld voor terug. Indien grond voor extensieve landbouw wordt ingezet komen er nieuwe al dan niet lagere stikstofemissies bij, maar krijgt het Rijk wel een deel van de grondwaarde terugbetaald.
- Het model gaat uit van een halvering van de stikstofemissies van andere sectoren in 2030, zoals geadviseerd door het College Remkes. Er wordt niet uitgegaan van een reductie in depositie afkomstig uit het buitenland.

Werkwijze model

Het model simuleert een iteratief optimaliseringsproces, waar eerst een doel wordt bepaald. Hoewel er allerlei doelen ingevuld kunnen worden, gaan de kaarten uit van het onder de KDW brengen van 74% van alle stikstofgevoelige natuur in de vorm van hexagonen op de meest kostenefficiënte manier. Hiervoor wordt eerst per veehouderij bepaald wat de depositie van stikstof is op de hectares natuurgebied die nog boven hun KDW zitten. Die depositie wordt vervolgens afgezet tegen de waarde van het de stal, het vee, en de grond. Op basis daarvan worden de veehouders geordend: de veehouder met relatief de hoogste depositie en de laagste waarde van het vee bovenaan. De stikstofuitstoot kan het meest efficiënt verlaagd worden als de activiteiten van deze veehouder gestaakt worden. Hierdoor kunnen één of meerdere hectares natuurgebied onder de KDW komen.

Vervolgens start een nieuwe ronde, waarin eerst wordt vastgesteld welke hectares natuurgebied nu nog boven de KDW-grenswaarden zitten. De veehouders worden opnieuw gesorteerd op basis van de nieuwe lijst aan hectares natuurgebied boven de KDW-grenswaarden. De bovenste veehouder wordt wederom toegevoegd aan de rangschikking. De depositie van de geselecteerde veehouder worden opgeteld bij de gerealiseerde depositiereductie; de kosten van uitkoop bij de totale kosten van het scenario. Dit proces gaat net zo lang door tot alle veehouders in de rangschikking zijn opgenomen of het doel is bereikt. Aan het eind staat er een gesorteerde lijst van bedrijven met bijhorende kosten en CO2 emissies.

Geografische indelingen

De resultaten kunnen langs twee ruimtelijke eenheden geaggregeerd worden: enerzijds volgens de originele hexagonen, anderzijds volgens 76 landschappen ingedeeld naar sociaal-culturele en economische samenhang, die vervolgens binnen provinciegrenzen zijn opgesplitst.

Resultaten

De kaarten, die te zien zijn op het online dashboard, geven de belangrijkste resultaten weer. Dat wil zeggen dat het dashboard laat zien waar de meeste overtollige (= boven de KDW) depositie vandaan komt, en waar die overtollige depositie zo kostenefficiënt mogelijk weggenomen kan worden door middel van uitkoop.

Beperkingen en onzekerheden

Zoals bij elk onderzoek bieden de resultaten geen 100 procent accurate weerspiegeling van de werkelijkheid. Zo komen de stikstofdepositiecijfers uit AERIUS calculator, waarover het Adviescollege Stikstofproblematiek Hordijk oordeelde dat het, hoewel wetenschappelijk in orde, niet doelgeschikt is om vergunningverlening op te baseren.

Ook geven de uitkoopcijfers een beperkt beeld van de 'echte' kosten van extensivering en/of uitkoop. Ten eerste zijn de begrote uitkoopkosten van vee, stal en grond gemiddelden. In de realiteit zal het per veehouderij, elk uitgerust met bijvoorbeeld een ander type stal en grond, verschillen hoeveel het kost om de veehouder adequaat te compenseren voor uitkoop. Ten tweede is het vooralsnog onduidelijk of veehouders volledig gecompenseerd zullen worden, of dat zij een percentage van hun inboedelwaarde zullen ontvangen. In die zin gaat het model uit van een 'duur' scenario, aangezien er met 130% van de marktwaarde voor vee en stallen gerekend wordt.

Behalve de bovengenoemde technische onzekerheden van het onderzoek, zijn er veel thema's vooralsnog überhaupt niet meegenomen in de analyse. Een voorbeeld hiervan zijn gegevens over water- en natuurkwaliteit. Daarbij is het simpelweg niet mogelijk om alle gevolgen van grootschalige landbouwhervormingen mee te rekenen. Deze gevolgen zijn wijdverbreid en gevarieerd, van een lokaal verlies in arbeidsplekken tot de emotionele impact van het veranderen van het landschap. Mede hierdoor dienen de bovengenoemde bevindingen in een breder perspectief te worden geplaatst. De cijfers kunnen een grove inschatting geven van de te verwachten kosten in bepaalde hervormingsscenario's, maar bieden op zichzelf staand geen antwoord op de vraag hoe en waar de Nederlandse landbouw hervormd kan worden.

Tot slot beperkt deze analyse zich tot uitkoop. In de werkelijkheid is er een groter palet aan beleidsopties beschikbaar. Zo spreekt het coalitieakkoord van extensivering en een grondbank om grond betaalbaarder te maken voor boeren, waardoor een duurzame landbouwonderneming eerder rendabel wordt. Ook wordt er van onder andere supermarkketens verlangd dat er een eerlijke prijs voor duurzame producten betaald wordt aan de boer, wederom om duurzame landbouw rendabel te maken.

Bijlage 4: Kaartbeelden

Duiding van de kaarten

In onderstaande toelichting zijn telkens drie kaarten zichtbaar. De eerste kaart toont waar de emissiereductie plaatsvindt (hoe donkerder de kleur, hoe meer emissies gereduceerd moeten worden). De tweede kaart toont het doelbereik voor de KDW-T (twee keer de KDW gemaximeerd op 1000) en de derde kaart toont het doelbereik per N2000gebied voor de KDW.

Toelichting KDW-T

KDW T als streefwaarde voor het tegengaan van verslechtering. In het uitwerken van een indicator voor de kwetsbaarheid van de natuur zijn er twee obstakels:

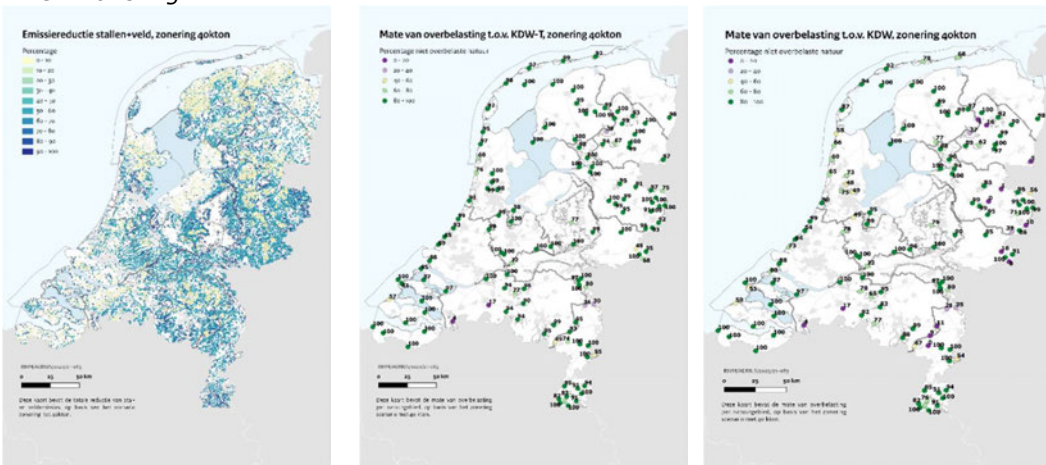
- Beschikbaarheid van (natuur)data

Er is op dit moment onvoldoende informatie beschikbaar over de huidige stand van zaken mbt kwetsbaarheid van de natuur in relatie tot de stikstofdepositie en andere drukfactoren. De Natuurdoelanalyses en de Quick Scan van de NDA's komen te laat in het proces en het blijft noodzakelijk om nu stappen te maken en de stikstofdepositie te verminderen.

- Realistische doelen

De Kritische Depositie Waarden en de mate van overschrijding van de KDW schetsen een beeld van de (enorme) opgave. Uiteindelijk moeten alle gebieden onder de kritische depositiewaarde te komen, zodat het risico op verslechtering geminimaliseerd wordt. Echter, gezien de enorme inspanning die dit vraagt, en omdat het van veel factoren afhankelijk is wanneer dit gerealiseerd moet en kan zijn (bijv. depositie uit het buitenland, interactie met andere maatregelen zoals het op orde krijgen van de hydrologie), is de vraag welke emissiereductie op de middellange termijn (2030) nodig is om voor de meest kwetsbare gebieden de overmatige stikstofbelasting terug te brengen tot een matige overbelasting. Dit als tussentijdse stap, waarbij een tijdelijke overschrijding van de kritische depositie nog wordt toegestaan, waar mogelijk gemitigeerd door herstelmaatregelen. Daarom is ervoor gekozen om een matige overschrijding van de KDW te hanteren als tussenstap, dit wordt kortweg de 'KDW+' genoemd. Deze variant is gebaseerd op de lange termijn verkenning stikstof waarin aangegeven wordt dat 'de focus moet liggen op het zo snel mogelijk terugdringen van ernstige overschrijding tot het niveau van matige overschrijding, waarbij het depositieniveau van maximaal 2x KDW (met 1000 mol/ha/jr als maximum) als indicatie van matige overschrijding wordt gezien'. De begeleidingsgroep van het onderzoek geeft aan dat dit momenteel het best onderbouwde uitgangspunt is om verslechtering van natuurkwaliteit te voorkomen.

ABCD Zonering

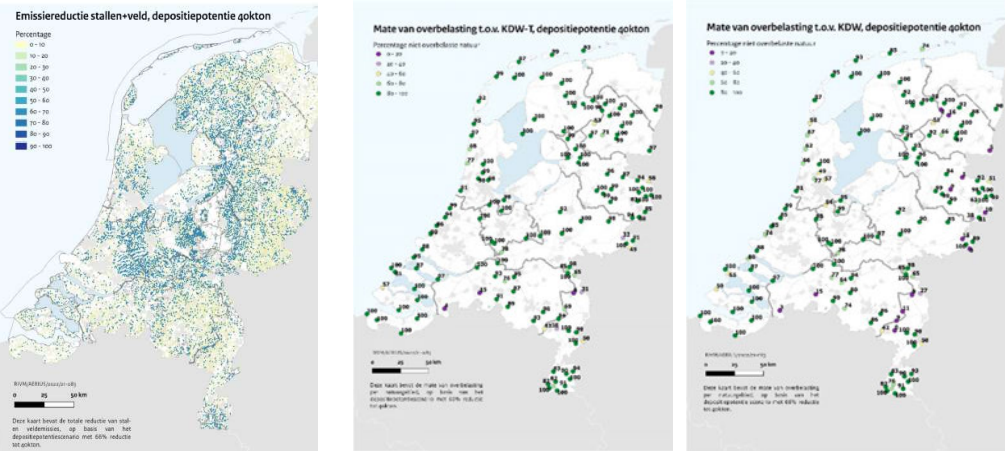

Toelichting

Een andere manier om de emissiereducties ruimtelijk te verdelen, is via verschillende zones. De uitgangspunten voor dergelijke zones kunnen divers van aard zijn, maar voor deze studie wordt daarbij aangesloten bij de ABCD-kaart die de basis vormt voor een integrale aanpak van de landbouw. In de Zonering variant worden emissiereductiepercentages gekoppeld aan de zones uit deze kaart, waarbij deze een link leggen tussen omgevingskenmerken (met name bodem- en

watersysteem) en een mogelijke intensiteit van de landbouwemissies en nabijheid van stikstofgevoelige natuurgebieden.

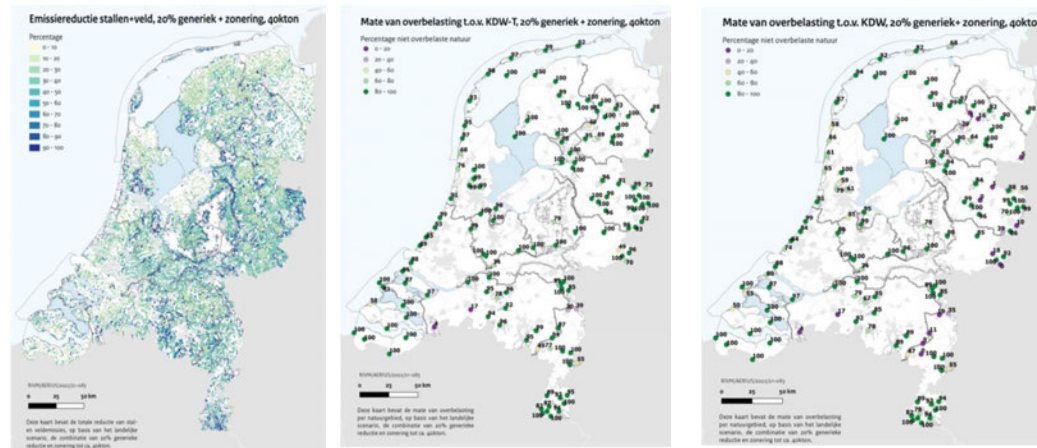
Depositiepotentie 66%

Toelichting:

Deze benadering is gebaseerd op een kaart van erisman & Brouwer, 2021. In hun benadering zijn emissiereducties van 66% opgelegd aan locaties die hoog scoren, vanuit het perspectief van hun depositiebijdrage aan overschrijding van de kritische belasting op Natura 2000-gebieden. In de Depositiepotentie variant is de benadering van Erisman en Brouwer toegepast, maar nu met als input de te reduceren 40kton. De resultaten van Erisman en Brouwer laten zien dat het effect van hun methode zich in eerste instantie op de bronnen en de natuurgebieden in centraal Nederland richt.(ruimtelijk zoneringsrapoort)

(ABCD) + Generiek (20%)

Toelichting

Deze manier van stikstofreductie richt zich op een combinatie van de ABCD kaart + 20% generieke reductie van alle landbouwbronnen. Provincies zien dit percentage 20% generiek graag door middel van een strengere normering van stallen.

Optelsomscenario

ONTBREEKT NOG , VOLGT DE 21^e.

Toelichting:

Iedere provincie is gevraagd om een scenario van verdeling van stikstofreductie aan te leveren voor de eigen provincie. Dit is een ambtelijke vingeroefening geweest maar geeft wel de diversiteit van benaderingen en gebieden weer. Al deze scenario's zijn opgeteld tot een landelijk beeld. Dit scenario wordt op de 21^e gepresenteerd.

Van: [redacted] <[redacted]@ipo.nl>
Verzonden: maandag 2 mei 2022 16:00
Aan: [redacted]@noord-holland.nl'; [redacted]@zeeland.nl'; [redacted]@brabant.nl';
[redacted]@noord-holland.nl'; [redacted]@overijssel.nl'; [redacted]@provincie-
utrecht.nl'; [redacted]@flevoland.nl'; [redacted];
[redacted]@provinciegroningen.nl'; [redacted]@prvlimburg.nl'; [redacted]@pzh.nl';
[redacted]@fryslan.frl'; [redacted]@ gelderland.nl'
CC: [redacted]; [redacted]@ipo.nl; [redacted];
[redacted]@flevoland.nl'; [redacted]@fryslan.frl'; [redacted]@ gelderland.nl';
[redacted]@provinciegroningen.nl'; [redacted];
[redacted]; [redacted]); [redacted]; [redacted];
[redacted]@zeeland.nl; [redacted]; [redacted]@ipo.nl;
[redacted]; [redacted]; [redacted];
[redacted]@ipo.nl; Stikstof IPO
Onderwerp: BC-brief denkrichting voorkeursscenario richtinggevende gebiedsdoelen
Bijlagen: Brief provincies inzake denkrichting voorkeursscenario richtinggevende gebiedsdoelen.pdf

Geachte BC-leden (cc AC-leden),

Ter informatie ontvangt u hierbij de op 29 april aan de minister voor Natuur en Stikstof verzonden BC-brief met betrekking tot de 'denkrichting en voorwaarden van de provincies inzake een maatwerkbenadering van het voorkeursscenario voor richtinggevende gebiedsdoelen'. De IPSN heeft de brieftekst afgestemd met de BC-portefeuillehouders GGA en uw voorzitter.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Interprovinciaal Overleg
Programmasecretaris Stikstof
Herengracht 23
2511EG Den Haag
Tel: +316 [redacted]
Email: [redacted]@ipo.nl

Het nieuws van, voor en door provincies ontvangen? Meld je dan nu aan voor de IPO-Newsroom

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. IPO, the Association of the provinces of the Netherlands, accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent to the electronic transmission of messages.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. mevrouw C. van der Wal-Zeggelink
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

Interprovinciaal Overleg

Uw brief van - uw kenmerk - ons kenmerk - datum 29 april 2022

onderwerp

Denkrichting en voorwaarden van de provincies aan het Rijk inzake een maatwerkbenadering van het voorkeursscenario voor richtinggevende gebiedsdoelen

Geachte mevrouw de minister,

U bent voornemens om medio mei 2022 een scenario te kiezen, waaruit richtinggevende stikstofemissiereductiedoelen worden afgeleid. Graag stellen wij u, voordat u uw keuze maakt, op de hoogte van onze denkrichting voor een maatwerkbenadering. Deze denkrichting biedt voor de korte termijn zicht op stikstofreductie, legt voor de lange termijn de basis voor uitlegbare gebiedstransities en gaat uit van een bijdrage van alle sectoren.

Ik geef u achtereenvolgens inzicht in enkele voorwaarden die wij essentieel achten bij het te kiezen scenario. Vervolgens schets ik u de BC-denklijn voor een maatwerkbenadering en het draagvlak.

Voorwaarden

- Wederkerigheid: het Rijk neemt de verantwoording voor maximale generieke landbouwmaatregelen, aantoonbare reductie voor stikstof bij zeescheepvaart, binnenvaart, meetcorrectie, buitenland en in de industrie.
- Het scenario moet op maat kunnen worden uitgewerkt door provincies, waarbij er geen standaard scenario over het hele land voor alle gebieden kan en moet gelden vanwege de diversiteit van de stikstofproblematiek per gebied per provincie.
- Er is zowel een totaalbeeld nodig, als inzicht in welke bijdrage per gebied wordt geleverd aan de landelijke opgave. Ook is inzicht nodig in welk gedeelte van de reductie door genomen bronmaatregelen de ruimte biedt voor legalisatie van de PAS-melders én vulling van de stikstofbanken.
- De budgetten moeten toereikend zijn voor de totale opgave. Dit gaat om zowel de landelijke opgave als om wat daar bovenop nodig is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen VHR daar waar stikstof niet de grootste drukfactor is. Daarnaast is budget nodig voor capaciteitsondersteuning bij provincies.
- Met het aangeven van de denkrichting van deze maatwerkbenadering binden provincies zich niet aan de richtinggevende doelen. Die doelen willen we graag, met het oog op de deadline voor het maken van het gebiedsplan, spoedig ontvangen. Waarna wij die doelen kunnen beoordelen op uitvoerbaarheid.
- Na vaststelling van de richtinggevende doelen door het Rijk zullen provincies reageren met een oordeel over de uitvoerbaarheid en daarbij nadere uitvoeringscondities meegeven. Dat kan natuurlijk per gebied en per provincie verschillen.
- De ABCD-zonering kan als hulpmiddel gebruikt worden, maar maatwerk per provincie of gebied is nodig. Als gebiedsautoriteit moeten de provincies via een bottom-up-benadering in de gebiedsprocessen kunnen sturen. Hierbij kan op basis van gebiedskennis door de provincies maatwerk nodig zijn op de ABCD-zonering. Geen van bovenaf (door Rijk) opgelegde ABCD-zonering, de zonering moet van onderaf vanuit het gebiedsproces tot stand komen.
- Perspectief voor de landbouw/agrarische sector is onmisbaar in de gebiedsprocessen en voor de uitwerking van het scenario en richtinggevende doelen in de gebiedsplannen door de provincies. Op korte termijn duidelijkheid vanuit LNV over dit perspectief is noodzakelijk.

Dit leidde tot de volgende denklijn die de Bestuurlijke Commissie Stikstof ter advisering heeft voorgelegd aan de Gedeputeerde Staten van de provincies:

BC-denklijn voor een maatwerkbenadering:

"We zitten in een biodiversiteitscrisis en richten ons op een gunstige staat van instandhouding. Provincies willen een scenario voorstellen dat wordt bepaald door doelbereik (minimaal 74% onder de KDW in 2030) én de mogelijkheid biedt om 'eenvoudig' andere opgaven naast stikstofreductie integraal mee te nemen, zoals natuurherstel, KRW- en klimaatdoelen. En waarmee de provincies samen bijdragen aan de landelijke omgevingswaarden en dit gebied specifiek invulling kunnen geven in hun gebiedsplannen.

Daarbij willen we streven naar solidariteit binnen de landbouwsector (iedereen levert een aandeel) en bieden we perspectief aan de landbouw van de toekomst. Belangrijk is om de innovatiekracht van de sector zo maximaal mogelijk 'aan te zetten' in het te kiezen scenario, waarbij we beseffen dat de oplossing niet alleen daar vandaan kan komen. Solidariteit geldt ook tussen de andere sectoren en de landbouwsector. Alle sectoren dragen bij aan de stikstofemissiereductie, dus ook industrie, bouw en mobiliteit. Daarvoor is ook van Rijkszijde aantoonbaar resultaat voor stikstofreductie in alle sectoren een vereiste.

Verder is het cruciaal dat het scenario juridisch houdbaar is en we voor de lange termijn keuzes maken en ook verder durven én willen kijken dan 2030. Uiteindelijk moet een scenario voldoende reductie opleveren, zodat toestemmingsverlening weer mogelijk wordt en de natuur herstelt.

Uitvoerbaarheid van het scenario in de praktijk en kosteneffectiviteit spelen een belangrijke rol. Wij menen dat bovenstaande punten het best tot hun recht komen in het volgende

combinatiescenario:

- *Kies voor een deel generieke landelijke reductie (bijvoorbeeld via normering);*
- *Kies de ABCD-zonering als vertrekpunt voor het gebiedsgerichte deel;*
- *Vul dit aan met een aantal gebieden voor depositiepotentie;*
- *Vul dit aan met ringenzonering waar nodig.*

Hierbij horen een aantal nuanceringen:

Bij dit scenario gaan we ervan uit dat het Rijk specifiek aantoonbaar resultaat in emissiereductie voor haar rekening neemt voor generieke landbouwmaatregelen, buitenland, industrie, zeescheepvaart, binnenvaart, meetcorrectie (die fors is voor onder meer het behalen van doelen in de duingebieden langs de kust).

Notie bij generieke landelijke reductie:

In dit voorkeursscenario is de inzet om minimaal de helft van de reductieopgave bij de landbouw (20 kton van de 40 kton) te realiseren via een generieke aanpak, waarbij wij inzetten op een maximalisering door het Rijk van het generieke deel in de totale opgave. Hiermee wordt gedoeld op een niet ruimtelijk gerichte reductie. De generieke aanpak is geïnspireerd op de Brabantse stalverordening, waarin is bepaald dat de agrarische bedrijven op een bepaald moment dienen te voldoen aan strenge emissie-eisen per dierplaats. Berekend is dat het landelijk opschalen van deze eisen een reductie zal opleveren van ten minste 20 kton. Hierbij wordt de reductie vanwege de bedrijven die versneld stoppen niet meegenomen. Het is ook mogelijk om op andere manieren een generieke daling te realiseren. Gedacht kan worden aan strengere landelijke mest-aanwendingsnormen, aanpassingen in het voerspoor of door het inboeken van de reductie die optreedt vanwege de grondgebondenheid van de melkrundveesector in 2030.

Als ingezet wordt op een groot deel generiek, dan betekent dit dat de reductiepercentages in het gebiedsgerichte deel aanmerkelijk lager zullen zijn dan wanneer de 40 kton reductie volledig gebiedsgericht wordt gerealiseerd.

a. Nuancering op ABCD-zonering als vertrekpunt:

- *er moet een mogelijkheid zijn om de ABCD-zonering preciezer te duiden aan de hand van provinciale kaarten en provincies vullen vervolgens deze zonering nader in;*
- *welke percentages per zone gekozen worden, moet nader worden ingevuld én het moet mogelijk zijn om dit vanuit de gebiedsprocessen in te vullen (bottom-up);*
- *de begrenzing van de zones is niet altijd kloppend en praktisch soms lastig (bijvoorbeeld als een grondeigenaar een deel van zijn grond in A en een deel in B heeft liggen).*

b. Aanvulling gebied specifiek:

- *rond een beperkt aantal grote gebieden als de Veluwe is depositiepotentie en/of zonering via ringen nodig om de doelen te kunnen halen;*
- *aandacht voor gebieden waar de bijdrage van de landbouw aan depositievermindering überhaupt zeer beperkt mogelijk is, omdat er nagenoeg geen veehouderijen zijn. Daarom moeten ook andere sectoren lokaal worden aangesproken én moet het Rijk hierin ook een*

aandeel leveren in emissiereductie via buitenland, industrie, zeescheepvaart, binnenvaart, en meetcorrectie.

c. Kwetsbare habitats: Er zijn lokale (bron)maatregelen bovenop het gekozen scenario nodig voor sommige gebieden.

Ook geven wij graag alvast de volgende **uitvoeringscondities** mee:

- *Er is aanvullend concreet juridisch instrumentarium nodig met daarbij helderheid over wie welk instrument inzet, met andere woorden: Rijk en provincies hebben beide hierin hun verantwoordelijkheid;*
- *In de communicatie bij het besluit nadrukkelijk uitdragen dat alle sectoren bijdragen aan de stikstofemissiereductie en wat die bijdrage concreet is per sector;*
- *Organiseren van tijdige toegang tot de juiste data voor overheden om de nodige informatie over stikstofbronnen te hebben (belemmering is nu onder andere de AVG);*
- *Denk aan het opheffen van fiscale belemmeringen voor boerenbedrijven om het bedrijf te beëindigen, naar een andere business te switchen of grond te verkopen;*
- *Alle bedrijven die blijven moet een stikstofreductie-opgave meekrijgen, vooral dichtbij kwetsbare natuur;*
- *Goed werkend transitiefonds (onder andere ontschotten van budgetten) en duidelijkheid over en de beschikbaarheid van de inzet van middelen ook voor andere sectoren dan alleen landbouw;*
- *Legalisatie van de voormalige PAS-vrijstellingen verloopt via de reeds afgesproken bronmaatregelen (zogenaamde) Schoutenpakket;*
- *Vrijwilligheid is geen vrijblijvendheid.*

Na uw besluit medio mei over het scenario en de daaruit volgende richtinggevende gebiedsdoelen, geven we graag onze visie op aanvullende uitvoeringscondities."

Breed draagvlak voor maatwerkbenadering

Elf provincies ondersteunen deze denklijn en één provincie doet dit niet. Op basis hiervan kan geconstateerd worden, dat er breed draagvlak is onder provincies om via deze denklijn tot een maatwerk combinatiescenario te komen per provincie voor de vertaling van de landelijke omgevingswaarden naar richtinggevende gebiedsdoelen waarmee de gebiedsplannen kunnen worden opgesteld.

Aangezien u, naar verluid nog deze maand ambtelijk en binnenkort bestuurlijk, de besluitvorming voorbereidt over de richtinggevende gebiedsdoelen, willen wij u het signaal van de provincies over een genuanceerd maatwerkscenari niet onthouden. We hopen dat u de denkrichting van de provincies nadrukkelijk bij uw besluitvorming betreft.

Hoogachtend,

Dhr.
Voorzitter BC Stikstof

BIJLAGE: DOORREKENING VAN TWEE SCENARIO'S OM DE AMMONIAKEMISSIONS IN DE LANDBOUW IN DRENTHE TE VERMINDEREN

Provincie Drenthe, 7 februari 2022

1. Vraag vanuit het IPO

Werk met behulp van de RIVM-rekentool twee scenario's uit voor de emissiereductie van ammoniak in de landbouw in Drenthe.

2. Scenario's voor Drenthe

We hebben een scenario doorgerekend waarbij Drenthe dezelfde reductie-inspanning levert als die in de RIVM-rekentool is voorgeprogrammeerd voor de overige provincies: het scenario '40% generiek' (Tabel 2.1). Daarnaast hebben we ook een scenario doorgerekend met een iets lagere generieke korting dan in het scenario '40% generiek', maar waarbij een extra reductie wordt verondersteld in de 2 km-zone rond de N2000-gebieden. Verder gebruiken we het basisscenario uit de RIVM-rekentool, dat 'Basispad' wordt genoemd. De stikstofdepositie en het percentage stikstofgevoelig natuurareaal onder de KDW(+) uit het 'Basispad' dient als referentie om de veranderingen in de stikstofdepositie en het percentage stikstofgevoelig natuurareaal onder de KDW(+) in de verschillende scenario's tegen af te zetten.

Tabel 2.1 Doorgerekende scenario's voor emissiereductie van ammoniak in Drenthe¹⁾

No.	Naam	Veronderstellingen
	Basispad	<ul style="list-style-type: none"> • Doortrekken huidige trend van stikstofdepositie naar 2030 • Uit het pakket bronmaatregelen (LNV, 2020a en LNV, 2020b) zijn alleen de warme sanering van de varkenshouderij, de aanpassingen in de motoren van de binnenvaart en de walstroom voor de zeevaart meegenomen (Bleeker <i>et al.</i>, 2021)
a	40% generiek	<ul style="list-style-type: none"> • Een generieke korting van 40% op zowel de stalemissies als de veldemissies op alle bedrijven
b	30% generiek plus extra korting in 2 km-zone N2000-gebieden	<ul style="list-style-type: none"> • Een generieke korting van 30% op zowel de stalemissies als de veldemissies op alle bedrijven buiten de 2 km-zone rond de N2000-gebieden • Een generieke korting van 51% op zowel de stalemissies als de veldemissies op de bedrijven binnen de 2 km-zone rond de N2000-gebieden²⁾

1) Bij scenario a wordt verondersteld dat er in de andere provincies een zelfde korting plaatsvindt; bij scenario b wordt verondersteld dat de emissies in andere provincies met 40% generiek worden gekort. Beide scenario's zijn doorgerekend in de file 'RIVM_AERIUS_21-083_Tool_Drenthe_Generiek_40kton_versie1_20220113'.

2) In deze variant is naast een generieke korting van 30% gewerkt met een additionele korting van 30% in de 2 km-zone rond de N2000-gebieden (i.e. 30% van de resterende 70% emissies na de generieke korting komt overeen met een totale generieke korting in de 2 km-zone rond de N2000-gebieden van 30+21=51%).

Bedacht moet worden dat de twee hier beschreven scenario's ambtelijke rekenconstructies zijn, die enkel zijn bedoeld om de vraag vanuit het IPO te beantwoorden en die verder geen betekenis hebben.

3. Resultaten

De doorrekening van de scenario's laat het volgende zien:

1. Zonder extra inspanning zijn er volgens het Basispad in 2030 drie N2000-gebieden in Drenthe waar 74% of meer van het stikstofgevoelige natuurareaal onder de KDW ligt (Tabel 3.1). Daarnaast zijn er vier N2000-gebieden met een percentage stikstofgevoelig natuurareaal onder de KDW tussen 40-73% en vijf N2000-gebieden met een percentage stikstofgevoelig natuurareaal onder de KDW van 16% of minder.
2. Het toepassen van een korting op de stal- en veldemissies leidt in beide scenario's tot het volgende beeld:
  - a. Een vaste groep van zes N2000-gebieden waar het stikstofgevoelige natuurareaal onder de KDW ver boven de 74% ligt (i.e. het Elperstroomgebied, Mantingerzand, het Drentsche Aa-gebied, Drouwenerzand, Holtingerveld en het Mantingerbos);
  - b. Een vaste groep van drie N2000-gebieden waar het percentage stikstofgevoelig natuurareaal onder de KDW 16% of lager is (het Witterveld, Bargerveen en Fochteloërveen);
  - c. Dwingelderveld en het Drents-Friese Wold & Leggelderveld die een tussenpositie innemen.

Tabel 3.1 Stikstofdepositie (mol/ha/jr) en percentage stikstofgevoelig natuurareaal onder de KDW(+) in de N2000-gebieden in Drenthe in de doorgerekende scenario's, 2030

Scenario		Drenthe	Elperstroomgebied	Mantingerzand	Drentsche Aa-gebied	Drouwenerzand	Holtingerveld	Mantingerbos	Dwingelderveld	Norgerholt	Witterveld	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	Bargerveen	Fochteloërveen
	Gem. depositie in 2018	1600	1179	1148	1212	1043	1232	1698	1456	1791	1077	1650	1190	1057
Basispad	Depositie	1.172	964	939	1.019	843	1.008	1.437	1.213	1.597	891	1.414	873	871
	% areaal onder KDW	24	90	81	74	73	68	47	41	16	16	16	5	1
	% areaal onder KDW+	51	96	86	76	94	73	47	46	16	86	19	92	88
40% generiek	Depositie	896	755	705	821	687	769	1.098	909	1.197	698	1.058	745	668
	% areaal onder KDW	38	98	97	91	90	89	100	60	100	16	36	5	1
	% areaal onder KDW+	67	100	99	93	100	94	100	66	100	99	37	97	98
30% generiek plus extra korting in 2 km-zone N2000-gebieden	Depositie	902	764	711	826	695	776	1.106	919	1.197	701	1.064	749	671

	% areaal onder KDW	37	98	97	91	88	89	100	60	100	16	35	5	1
	% areaal onder KDW+	66	100	99	92	100	94	100	65	100	99	36	97	98

4. Afsluitende opmerkingen

Bij de gebruikte indicatoren in de RIVM-rekentool kunnen de volgende opmerkingen worden geplaatst:

1. Focus op areaal onder KDW in Drenthe of op areaal onder KDW in individuele N2000-gebieden?

De RIVM-rekentool toont voor elk scenario een geaggregeerde indicator die het gemiddelde percentage stikstofgevoelig areaal onder de KDW in Drenthe aangeeft. Voor beide doorgerekende scenario's ligt deze indicator onder de 74%, waardoor de conclusie zou kunnen worden getrokken dat de landelijke norm van 74% in Drenthe niet wordt gehaald. De vraag doemt hierop in hoeverre het gemiddelde percentage stikstofgevoelig areaal onder de KDW in Drenthe een bruikbaar kengetal is en of er niet beter naar de percentages stikstofgevoelig areaal onder de KDW in de individuele N2000-gebieden kan worden gekeken. In dat laatste geval blijkt dat Drenthe de landelijke norm in het merendeel van de N2000-gebieden haalt.

2. Bruikbaarheid KDW+

Als 'tussendoel' op weg naar de landelijke norm van 74% van het stikstofgevoelige areaal onder de KDW berekent de RIVM-rekentool een zog. KDW+. De KDW+ is een aangepaste vorm van de KDW waarbij KDWs die lager dan 1000 mol/ha/jaar zijn, vermenigvuldigd worden met een factor 2, tot maximaal 1000 mol/ha/jaar. Het percentage stikstofgevoelig areaal onder de KDW+ ligt in alle scenario's in alle N2000-gebieden boven de 74%, behalve in het Dwingelderveld en het Drents-Friese Wold&Leggelderveld. Dit komt omdat de meeste habitattypen in deze gebieden een KDW hebben die dicht in de buurt van de 1000 mol ha/jr ligt, waardoor de KDW+ nauwelijks verschilt van de KDW. Of het zinvol is om een KDW+ als tussendoel te hanteren valt te betwijfelen: de berekening van de KDW+ is nogal arbitrair en of het einddoel van 74% op termijn kan worden gehaald staat niet altijd vast, zoals Witterveld, Bargerveen en Fochteloërveen laten zien.

Referenties

Bleeker, A., P. Jones, E. Westerhoff, S. Hazelhorst, W. van der Maas en G. Roest (2021) Ruimtelijk effect zonering emissiereducties landbouw; Bilthoven, RIVM Briefrapport 2021-0166.

LNV (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) (2020a) Voortgang stikstofproblematiek: maatregelen landbouw en verdere impuls gebiedsgerichte aanpak; Den Haag, Kamerbrief 7 februari 2020.

LNV (2020b) Voortgang stikstofproblematiek: structurele aanpak; Den Haag, Kamerbrief 24 april 2020.

Invulformulier – Toelichting op aanlevering scenario('s) o.b.v. de Analyse-tool gebiedsdoelen

Graag het ingevuld exemplaar van dit formulier uiterlijk op 7 februari aan te leveren per mail naar:

[\[redacted\]@bij12.nl](mailto: [redacted]@bij12.nl) met in de CC: [\[redacted\]@bij12.nl](mailto: [redacted]@bij12.nl)

Gevraagde gegevens	Vul de velden hieronder in:
Naam provincie:	Drenthe
Aanleverdatum:	2 februari 2022
Contactpersoon bij de provincie:	[redacted] er. [redacted]
Het totaal aantal aangeleverde scenario's door jouw provincie i.r.t. tot dit formulier (minimaal 1, maximaal 3)	2
Titel van het scenario-Excelbestand dat is aangeleverd aan het RIVM voor de landelijke berekening door het RIVM (max 1):	BIJLAGE DOORREKENING VAN 3 STIKSTOFREDUCTIE SCENARIO'S VOOR DRENTHE
Vragen of opmerkingen richting het GGA team:	<ol style="list-style-type: none"> 1. De analysetool is nu eenzijdig op reductie van de ammoniakemissies in de landbouw gericht. Ook (stikstof)reducties in andere sectoren dienen te worden meegenomen. 2. Gelet op de wenselijkheid van een integrale aanpak van de stikstof-, water- en klimaatdoelen zou de analysetool ook moeten worden uitgebreid om inspanningen die actoren verrichten om aan de water- en klimaatdoelen te voldoen, te verdisconteren in de stikstofdepositie. Te denken valt daarbij onder meer aan een vermindering van het gebruik van fossiele energie om de uitstoot van CO2 te verminderen, die ook gevolgen heeft voor de emissies van stikstofoxiden. 3. Zie ook de opmerkingen bij de scenario's. O.a. een impactanalyse (gevolgen voor leefbaarheid), de onduidelijkheid over het ontwikkelperspectief, de onduidelijkheid over de uiteindelijke stip op de horizon, benodigde helderheid over ecologisch perspectief. 4. In zijn algemeenheid is een generieke aanpak volgens Drenthe nodig. Deze kan gebiedsgericht worden aangevuld met gerichte maatregelen.
Van welke vakgebieden zijn mensen betrokken geweest voor de totstandkoming van deze scenario's?	Stikstof en landbouw

Titel scenario 1:	40% generiek (zie voor beschrijving scenario Tabel 2.1 van de Bijlage)
Geef een korte omschrijving van	
<p>Het scenario op hoofdlijnen met hoofdconsequenties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bereik van KDW + • Bereik KDW • Effectiviteit (tav reductie stikstof, niet geld) 	<ul style="list-style-type: none"> • Bereik KDW+ in individuele N2000-gebieden loopt uiteen van 37-100% (zie Bijlage Tabel 3.1) • Bereik KDW in individuele N2000-gebieden loopt uiteen van 1-100% (zie Bijlage Tabel 3.1) • Gemiddelde stikstofdeposities in Drenthe is in dit scenario 896 mol/ha/jr in 2030 (versus 1172 mol/ha/jr in het Basispad)
Belangrijkste afwegingen die zijn gemaakt om tot dit scenario te komen:	Door alle bedrijven bij te laten dragen wordt "de pijn" het meest verdeeld. De bulk van de depositie komt verder in alle gebieden voornamelijk van grote afstand, zodat er een goede motivering voor gebiedsgerichte maatregelen nodig is.
Wat zijn de kansen i.r.t. dit scenario's?	Dit scenario kan worden gekoppeld aan duurzaamheidspilots in de provincie waarbij boeren worden beloond voor het halen van KPI's en aan de ecoregelingen uit het nieuwe GLB. Alle boeren kunnen meedoen aan dit programma.
Wat zijn eventuele dilemma's of risico's?	<p>Ons duurzaamheidsprogramma is gebaseerd op vrijwilligheid en daarin schuilt ook haar aantrekkingskracht. De aanpak stikstof is verplichtend qua resultaat. We zijn daarom op voorhand niet per se enthousiast over het op die manier inzetten van ons programma.</p> <p>Verdienmodel van boeren is verder een randvoorwaarde: boeren moeten een redelijke boterham kunnen verdienen.</p> <p>Een ander gegeven is dat geboekte stikstofreductie "verzilverd" moet kunnen worden d.w.z. vergunningen moeten worden aangepast. Medewerking van bedrijven daaraan is nodig.</p> <p>Daar komt nog bij dat ook gekeken moet worden naar ruimte in bestaande vergunningen (latente ruimte). Hoe willen we daar mee omgaan?</p>
Wat heb je nodig van je omgeving (provincie/stakeholders) voor het uitvoeren van dit scenario?	Draagvlak. Een bestendige koers over meerdere jaren. Het kunnen laten zien van resultaten (ecologisch,

	<p>stikstofreductie). Toekomstperspectief: we moeten zekerheid kunnen geven dat met deze maatregelen ook weer zicht komt op ontwikkelingsruimte.</p>
<p>Wat heb je nodig van het Rijk voor het kunnen uitvoeren van dit scenario?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende financiële middelen • Flexibele maatregelen, die lokaal maatwerk mogelijk maken • Op korte termijn duidelijkheid over de vertaling van de landelijke doelen voor stikstof, klimaat en water naar opgaven per provincie • Voldoende tijd om een zorgvuldig gebiedsproces te kunnen doorlopen, waarbij het accent niet alleen ligt op het halen van het stikstofdoel, maar ook op het halen van de klimaat- en waterdoelen (i.e. integrale aanpak)
<p>Overige opmerkingen/aandachtspunten jullie nog willen meegeven:</p>	<p>Zie paragraaf 4 van de Bijlage.</p> <p>Een impactanalyse van wat een scenario als dit doet op de sector landbouw, leefbaarheid kon niet worden gemaakt.</p> <p>Verder. Noch het bereiken van een tussendoel (KDW+) noch het bereiken van een omgevingswaarde (74% areaal stikstofgevoelige habitattypen onder kdw) geeft zekerheid dat er vergunningenruimte voor nieuwe ontwikkelingen ontstaat in Drenthe. Drenthe kent een aantal zeer gevoelige habitattypen waarvoor de KDW's de komende decennia in beeld lijken te komen. Er moet helderheid komen over het eindplaatje voor deze typen en over de mogelijkheden die Rijk en provincie(s) gezamen zien voor ontwikkelingen hier omheen. Ik denk aan in elk geval de zeer zwak gebufferde vennen, hoogvenen en zure vennen (dit is niet limitatief).</p> <p>Daarnaast is een eindbeeld vereist voor alle habitattypen. Zowel de KDW+ als de omgevingswaarden zijn nog tussenwaarden, d.w.z. in beide gevallen wordt niet overal de KDW gehaald en hoe kijken we daar tegenaan. Op de achtergrond spelen o.a. vragen naar de rol van de "ecologische autoriteit", de werkbaarheid en betrouwbaarheid van Aerius, het meten in de gebieden en de behoefte aan bodemonsters.</p> <p>Tot slot. Drenthe kan de landelijke omgevingswaarden niet halen door de aanwezigheid van enkele grotere</p>

	<p>hoogveengebieden. We zijn afhankelijk van de inzet van andere provincies. Het gekozen proces waarbij elke provincie haar eigen scenario moet kiezen faciliteert de solidariteit tussen provincies niet. We verwachten er dan ook weinig van. Het Rijk zal de knoop doorhakken, hopelijk neemt zij haar verantwoordelijkheid. Wij denken dat daarbij altijd moet worden gekozen voor een behoorlijk aandeel generieke maatregelen voor alle sectoren. Het zou goed zijn als snel helder wordt gemaakt door het Rijk hoe groot de generieke reductie voor alle sectoren wordt. Een percentage tot 35% kan daarbij bekeken worden, afhankelijk van de berekende kosten per sector. Provincies als Drenthe kunnen dan met het door het Rijk aangereikte instrumentarium gebiedsgericht een plus zetten via b.v. innovatie, extensivering en aankoopregeling.</p> <p>Een vraag hierbij, vast niet alleen in Drenthe, is nog of het volhoudbaar is om ook in die gebieden waar de KDW sowieso wordt gehaald, of in elk geval de achteruitgang van habitattypen kan worden gekeerd, met een gebiedsgericht pakket te gaan werken. Inhoudelijk is daarvoor op het eerste gezicht geen rechtvaardiging. Maar dat zou betekenen dat er generiek meer moet worden gedaan dan in de scenario's meegenomen.</p>
<p>Titel scenario 2:</p>	<p>30% generiek plus extra korting in 2 km-zone N2000-gebieden (zie voor beschrijving scenario Tabel 2.1 van de Bijlage)</p>
<p>Geef een korte omschrijving van</p>	
<p>Het scenario op hoofdlijnen met hoofdconsequenties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bereik van KDW + • Bereik KDW • Effectiviteit (tav reductie stikstof, niet geld) 	<ul style="list-style-type: none"> • Bereik KDW+ in individuele N2000-gebieden loopt uiteen van 36-100% (zie Bijlage Tabel 3.1) • Bereik KDW in individuele N2000-gebieden loopt uiteen van 1-100% (zie Bijlage Tabel 3.1) • Gemiddelde stikstofdeposite in Drenthe is in dit scenario 902 mol/ha/jr in 2030 (versus 1172 mol/ha/jr in het Basispad)
<p>Belangrijkste afwegingen die zijn gemaakt om tot dit scenario te komen:</p>	<p>Met dit scenario vragen we enerzijds een inzet van alle bedrijven. Dat is redelijk omdat alle bedrijven bijdragen aan depositie in natuurgebieden. Daarnaast kijken we</p>

	<p>naar een wijze om voor de meer stikstofgevoelige gebieden extra te doen. In dit scenario doen we dat door in een zone van 2 km om de stikstofgevoelige gebieden extra te werken aan vermindering van emissie. Dat is goed te onderbouwen omdat bedrijven in deze zone het meest bijdragen aan de depositie in de nabij gelegen gebieden.</p>
<p>Wat zijn de kansen i.r.t. dit scenario's?</p>	<p>Dit scenario kan worden gekoppeld aan duurzaamheidspilots in de provincie waarbij boeren worden beloond voor het halen van KPI's en aan de ecoregelingen uit het nieuwe GLB. Voor de 2 km-zones rond de N2000-gebieden is lokaal maatwerk nodig om landbouw en natuur met elkaar te laten accommoderen. Scenario biedt kansen om echte piekbelasters uit te plaatsen.</p>
<p>Wat zijn eventuele dilemma's of risico's?</p>	<p>Ons duurzaamheidsprogramma is gebaseerd op vrijwilligheid en daarin schuilt ook haar aantrekkingskracht. De aanpak stikstof is verplichtend qua resultaat. We zijn daarom op voorhand niet per se enthousiast over het op die manier inzetten van ons programma.</p> <p>Verdienmodel van boeren is verder een randvoorwaarde: boeren moeten een redelijke boterham kunnen verdienen.</p> <p>Een ander gegeven is dat geboekte stikstofreductie "verzilverd" moet kunnen worden d.w.z. vergunningen moeten worden aangepast. Medewerking van bedrijven daaraan is nodig. Daar komt nog bij dat ook gekeken moet worden naar ruimte in bestaande vergunningen (latente ruimte). Hoe willen we daar mee omgaan? Nadeel is verder dat voor de gebiedsgerichte opgave forse maatregelen moeten worden genomen die op flinke weerstand kunnen rekenen.</p>
<p>Wat heb je nodig van je omgeving (provincie/stakeholders) voor het uitvoeren van dit scenario?</p>	<p>Draagvlak. Een bestendige koers over meerdere jaren. Het kunnen laten zien van resultaten (ecologisch, stikstofreductie). Toekomstperspectief: we moeten zekerheid kunnen geven dat met deze maatregelen ook weer zicht komt op ontwikkelingsruimte.</p>
<p>Wat heb je nodig van het Rijk voor het kunnen uitvoeren van dit scenario?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende financiële middelen

	<ul style="list-style-type: none"> • Flexibele maatregelen, die lokaal maatwerk mogelijk maken • Op korte termijn duidelijkheid over de vertaling van de landelijke doelen voor stikstof, klimaat en water naar opgaven per provincie • Voldoende tijd om een zorgvuldig gebiedsproces te kunnen doorlopen, waarbij het accent niet alleen ligt op het halen van het stikstofdoel, maar ook op het halen van de klimaat- en waterdoelen (i.e. integrale aanpak)
<p>Overige opmerkingen/aandachtspunten jullie nog willen meegeven:</p>	<p>Zie paragraaf 4 van de Bijlage.</p> <p>Een impactanalyse van wat een scenario als dit doet op de sector landbouw, leefbaarheid kon niet worden gemaakt.</p> <p>Verder. Noch het bereiken van een tussendoel (KDW+) noch het bereiken van een omgevingswaarde (74% areaal stikstofgevoelige habitattypen onder kdw) geeft zekerheid dat er vergunningenruimte voor nieuwe ontwikkelingen ontstaat in Drenthe. Drenthe kent een aantal zeer gevoelige habitattypen waarvoor de KDW's de komende decennia in beeld lijken te komen. Er moet helderheid komen over het eindplaatje voor deze typen en over de mogelijkheden die Rijk en provincie(s) gezamen zien voor ontwikkelingen hier omheen. Ik denk aan in elk geval de zeer zwak gebufferde vennen, hoogvenen en zure vennen (dit is niet limitatief).</p> <p>Daarnaast is een eindbeeld vereist voor alle habitattypen. Zowel de KDW+ als de omgevingswaarden zijn nog tussenwaarden, d.w.z. in beide gevallen wordt niet overal de KDW gehaald en hoe kijken we daar tegenaan. Op de achtergrond spelen o.a. vragen naar de rol van de "ecologische autoriteit", de werkbaarheid en betrouwbaarheid van Aerius, het meten in de gebieden en de behoefte aan bodemmonsters.</p> <p>Tot slot. Drenthe kan de landelijke omgevingswaarden niet halen door de aanwezigheid van enkele grotere hoogveengebieden. We zijn afhankelijk van de inzet van andere provincies. Het gekozen proces waarbij elke provincie haar eigen scenario moet kiezen faciliteert de</p>

solidariteit tussen provincies niet. We verwachten er dan ook weinig van. Het Rijk zal de knoop doorhakken, hopelijk neemt zij haar verantwoordelijkheid. Wij denken dat daarbij altijd moet worden gekozen voor een behoorlijk aandeel generieke maatregelen voor alle sectoren. Het zou goed zijn als snel helder wordt gemaakt door het Rijk hoe groot de generieke reductie voor alle sectoren wordt. Een percentage tot 35% daarbij bekeken worden, afhankelijk van de berekende kosten per sector. Provincies als Drenthe kunnen dan met het door het Rijk aangereikte instrumentarium gebiedsgericht een plus zetten via b.v. innovatie, extensivering en aankoopregeling.

Een vraag hierbij, vast niet alleen in Drenthe, is nog of het volhoudbaar is om ook in die gebieden waar de KDW sowieso wordt gehaald, of in elk geval de achteruitgang van habitattypen kan worden gekeerd, met een gebiedsgericht pakket te gaan werken. Inhoudelijk is daarvoor op het eerste gezicht geen rechtvaardiging. Maar dat zou betekenen dat er generiek meer moet worden gedaan dan in de scenario's meegenomen.

Van: [redacted]
Aan: [redacted] (@bij12.nl)
Cc: [redacted]; [redacted]; [redacted]
Onderwerp: scenario's Drenthe
Datum: maandag 7 februari 2022 15:57:00
Bijlagen: [BIJLAGE DOORREKENING VAN 2 STIKSTOFREDUCTIE SCENARIO'S VOOR DRENTHE.docx](#)
[Formulier toelichting bij scenario's gebiedsdoelen - Drenthe 2 februari 2022.docx](#)

Hallo [redacted] en [redacted],

Bijgevoegd twee – puur ambtelijke – globale uitwerkingen van scenario's voor Drenthe, zoals toegezegd.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

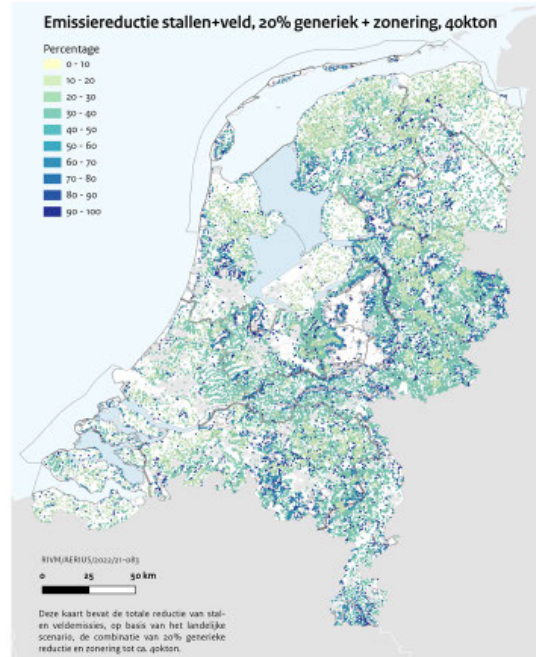

Emissiereductieverdeling

- > Landelijk 20% emissiereductie voor stal- en veldemissies
- > Vervolgens volgens zonering verdeling van(stal- en veld) emissiereductiepercentages tot totaal 40 kton:
- > 74% < KDW

A (Perspectief)	20%
B (Transitie)	38%
C1 (Veenweiden)	38%
C2 (rondom N2000)	70%
D (in N2000)	100%

Overzicht scenario's t.o.v. generiek.

Variant emissiereductie (40 kton NH3 aanvullend aan basispad 2018-2030)	Rapportages (40 kton) Hexagonen	Analysetool/ Monitor21 Gekarteerd oppervlak
Basispad 2018-2030	41%	43%
Generiek 20% (20 kton)		62%
Provinciescenario (scenario 1)		67%
Generiek 40%	65%	70%
Zonering ABCD	70%	73%
Generiek 20% + ABCD tot 40kton (scenario 3)		74%
Depositiepotentie 66% (scenario 2)	74%	81%
Depositiepotentie 100%	n/a	85%

Van: [redacted]
Aan: [redacted]; [redacted]@provinciegroeningen.nl; [redacted];
[redacted]@ gelderland.nl
Cc: [redacted]; [redacted]; [redacted]@rivm.nl;
[redacted]@rivm.nl
Onderwerp: vervolgstap en "huiswerk" volgend op de regiodagen
Datum: woensdag 23 februari 2022 16:46:02
Bijlagen: [image002.png](#)
[Scenario 20Kton generiek_20 Kton ABCD en tabel_.docx](#)

Beste kwartiermakers,

Zoals vanmiddag besproken in het KMO, willen we jullie vragen om je binnen jullie eigen provincie voor te bereiden op de volgende stap in het proces.

Voor de mensen die nog een regiodag voor de boeg hebben, is de tijd wat krapper, daarom nu al vast deze mail.

Wat we jullie willen vragen is om **UITERLIJK 16 maart** (liever eerder als dat lukt) het volgende aan te leveren:

- Een geoptimaliseerd scenario voor je eigen provincie op basis van de inzichten die je tijdens de regiodag hebt gekregen. Geoptimaliseerd wil zeggen: een scenario waarin je in de variantentool aan geeft (dus ja, gericht op de landbouwsector) welk scenario meest passend is. Denk daarbij ook aan de mogelijkheid om een deel generieke reducties toe te passen (variatie per diersector) en een deel gebied specifiek. We weten immers dat we voor het behalen van de omgevingswaarden nog een tandje extra bij moeten zetten tov de eerste vingeroefening.

Voor de volledigheid/inspiratie is de tabel bijgevoegd waaruit volgt welk scenario welk percentage omgevingswaarde oplevert inclusief het scenario 20 Kton generiek-20 Kton gebiedsgericht (ABCD) en de hieruit volgende reductiepercentages in de transitiegebieden (zandgebieden) en de veenweidegebieden. Dit scenario was nog niet gereed tijdens regiodag West.

De keuze voor een bepaalde manier van richten heeft forse implicaties voor de omvang van opgave per provincie.

Voor sommige provincies is een optimalisatie slechts een heel klein stapje/kleine verandering tov de eerste vingeroefening, andere provincies overwegen een geheel andere insteek en willen een nieuw scenario inbrengen.

- Lever het geoptimaliseerde scenario weer als excel- bestand of screenshot per mail aan bij én het RIVM ([redacted]@rivm.nl EN [redacted]@rivm.nl) én bij [redacted]@bij12.nl en [redacted]@ipo.nl in de cc. Het is fijn als jullie in de mail een korte geschreven toelichting kunnen geven op het waarom van de keuze/verandering (als die substantieel anders is tov de vingeroefening).

We kunnen ons goed voorstellen dat het van belang is jullie AC-leden en bestuurders al vast mee te nemen in de volgende stap en een geoptimaliseerd scenario. Deze week volgt een PPT die kan helpen bij dit doel. Mocht je meer/andere informatie nodig hebben, dan horen we het graag.

Op 16 maart (strategisch) AC en 17 maart BC willen we een eerste denklijn toelichten vanuit de ervaringen/inzichten uit de regiodagen.

Op 23 maart hebben we een KMO -overleg waarin we met elkaar dit nieuwe 'optelsom-scenario' van alle provincies bespreken en naast de landelijke scenario's leggen.

Op basis van de uitkomst van dit gesprek, willen we een voorzet doen voor de AC van 31 maart (ovb) en het BC van 7 april (ovb)

Al vast dank weer voor jullie werk in deze en tot snel!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
+31 6 [redacted]

Wij zijn verhuisd naar [ons nieuwe kantoor](#) in HoutWerk op Campus Werkspoor in Utrecht.

Ons nieuwe adres is: Nijverheidsweg 16G, 3534 AM Utrecht. We zijn bereikbaar per telefoon op +31 (0)30 654 00 60 of per mail steljevraag@p2.nl

Volledig opgebouwd uit hout biedt [HoutWerk](#) op duurzame wijze werkplekken voor creatieve bedrijven. Zien we jou ook in Utrecht? Je bent van harte welkom voor een kop koffie.

